

Tajta

PAIRSEK

Sf Fanzin

20 GODINA PARSEKA

Parsek ima čast objaviti ...

Nagrdni naj-tečaj

Svoje HUMORESKE i SATIRE u SF&F i HORROR modu, pošaljite na adresu uredništva PARSEKA, koje lobotomira u:

SFERA
za PARSEK (kod Gavrilović)
Matetićeva 99
10000 Zagreb

Posebnih ograničenja nema, osim...

- radovi ne smiju biti nigdje objavljivani, osim u brojevima Parseka izdanih 1996-te i 1997-me
- poželjno je da djela budu odštampana (pisača mašina, računalni pisači i sl.) da bi se što više zadijelo uredništvo i žiri
- radovi moraju biti dužine 3 kartice teksta i više
- sa radovima je obvezatno podastrijeti uredništvu osobno ime i prezime autora, te mjesto boravka i kontakt telefon, ako se posjeduje
- natječaj se zatvara 24. lipnja 1997.

Radove poslane do zaključno 24. lipnja 1997. uredništvo će obradivati te spremiti za izдавanje IZVANREDNOG PARSEKA. On će uključivati sve dobivene radove koji prežive napad kao britva oštре kritike uredničkog žirija.

Krajem mjeseca studenog 1997, sastat će se PARSEKOV superžiri sa dužnošću da probere, pretrese i na kraju ustoliči pobjednike sa svim pravima na koje se PARSEK obvezao ovim nagradnim natječajem.

Proglašenje pobjednika će biti na promociji novogodišnjeg PARSEKA '97/'98, kada će nagrade biti i predane.

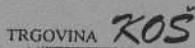
Naš bogati nagradni fond uključuje novčane nagrade za prvo (i drugo mjesto?), preplatu na Parsek, tretmane kod poznate bioenergetičarke, majice, Endeme i ostala iznenađenja brojnih sponzora.

Sponzori natječaja su: SFera, trgovina KOŠ, gospoda Ankica Gavrilović, Skate Club Roller, Endemovci i ...

INFO: ☎ 01/346 680 Vedran Šurina i 01/173 605 Goran Konvični

Galerija i muzej
radiotelevizija, filmski magazin
Ankica Gavrilović
inženjer

SADRŽAJ

Sadržaj

Intervju: Krsto A. Mažuranić	6
Priče	15
Slobodan Petrovski: Sansai	15
Miljan Ivezić: Projekt Orfej	22
Fandom Zone	30
SFaštanka	30
Goran Topić: Logično!	34
Bojana: Star Wars	36
Franjo Dračić: Šest prigodnih djela	40
Sense Friction: Dylan Dog	46
Strip: IQ-ovci	58

IMPRESSUM

Parsek se odigrava u SFeri, Društvu za znanstvenu fantastiku, u Mesničkoj 1, Zagreb.

Kralj	Vedran Šurina
Kraljica	Gaj Gordan Gavrilović
Lovac	Goran Konvični
Oblikovanje figura	Dalibor Talajić
Otvaranje	Karlo Galeta, žuta podloga
Partija odigrana 24.04. 1997.	

Pješaci : Krsto A. Mažuranić, Slobodan Petrovski, Miljan Ivezić, Goran Topić, Bojana, Franjo Dračić, Sense Friction, Kompić

Kontakt ☎: Kraljica
Kralj

01/38-46-11
01/34-66-80

Riječ i pol uredništva

Samo da vas podsjetim... PARSEK SLAVI 20 GODINA ŽIVOTA !!!
 Moram priznati da baš i ne znam što se sve s *Parsekom* dešavalo kroz ove dvije protekle dekade; ah, što ćete. Ali, da je prošao puno toga, i kroz puno ruku, kako uredničkih, tako i fanovskih, jaka je činjenica. Ne mogu vam pričati o tome kako je bilo; eventualno vas uputiti, ako vas baš zanima, na jednog od ljudi koji su puno doprinijeli razvoju i očuvanju SF-a u Hrvatskoj, dobitniku nagrade SFERA za životno djelo, Ivici Posavcu, vrlo pristupačne osobe koja redovno posjeće SFeru i koja dosta zna o *Parseku* (možda zato što priprema izdanje zbirke *Parseka*)... Ali mogu vam reći kako je to danas...

Uredništvo se sastoji od tri člana: Vedrana Šurine, Gorana Konvičnog i Gaj Gordana Gavrilovića. Od nas trojice, Goran je veteran-urednik, a ostala dvojica smo "novi". Kad sam 1996-te godine preuzezeli *Parsek*, obećali smo sebi i Velikom Vijeću Sfere izlaženje od najmanje četiri broja na godinu. Neki nam prigovaraju da bismo trebali izlaziti češće... Ne pretjerujte! Želja nam je da *Parsek* učinimo raznolikog karaktera; svakome po nešto. Stoga smo i otvoreni za svaku sugestiju. Ne budite sebični – povjerite nam se. *Parsek* je FANZIN !!!

Možda su neki već i primjetili, uredništvo je uspjelo osigurati nekoliko sponzora kojima smo poduprijeli ideju parsekovog nagradnog natječaja. Zašto nagradni? Mala motivacija... Ako ste zainteresirani, obratite pozornost na propozicije **nagradnog naj-tečaja!** Nećete požaliti, pogotovo ne pobjednik ili pobjednici! Ali, požurite se! Eto, toliko...

Povodom SFerakona otvaramo i malu nagradnu igru za sve učesnike SFerakona '97. Nagrada će pripasti prvoj osobi, čitaocu *Parseka*, koja nakon što pronađe ALIENA negdje u sferakonskom, 66-tom broju, svoj trojici urednika prezentira tu svoju spoznaju. **Propozicije su :**

- Osoba koja pronađe ALIENA*, mora pronaći svu trojicu urednika.
- Svakom od njih (tj. nas) pokaže ALIENA na svom *Parseku*, i pri toj prilici će dobiti malu karticu s potpisom urednika.
- Po primitku treće (3) kartice s potpisom, pobjednik će dobiti nagradu.

U ovom broju možete nešto saznati o počecima SF-a u Hrvatskoj iz parsekovog interview-a s dobitnikom nagrade SFERA-e za životno djelo, Krstom A. Mažuranićem, pročitati priču Slobodana Petrovskog *Sansai* i Miljana Ivezića *Projekt*

RIJEČ UREDNIŠTVA

Orfej, te na svoju odgovornost odškrinuti vratašca FANDOM ZONE. Pogodite kaj je novog IQ-ovac napravil?

Dobru vam zabavu na Sferakonu!!! I ne zaboravite nam napisati svoje utiske s konvencije!!!

Rodače Karlo, fala ti na naslovniči.

SRETAN TI 20–ti ROĐENDAN, PARSEČE!!!

Tvoje uredništvo

/ *ALIEN = alien ili stvor, vanzemaljac iz filmova *Alien*, *Aliens* te *Alien 3*

NEK SE ZNA...

UREDNICI PARSEKA

BROJ	GODINA	UREDNIŠTVO
1 - 2	1977	Neven ANTIČEVIĆ
3 - 4	1978	Darije DOKIĆ
5 - 13	1979 - 1980	Zoran MILOVIĆ
14	1980	Nenad RIJAVEC
15	1981	Zoran MILOVIĆ
16 - 18	1981 - 1982	Branko ČALOVIĆ
19 - 23	1984 - 1985	Hrvoje PRČIĆ
24 - 27	1985 - 1986	Dubravka KRAJNOVIĆ
28	1987	Bruno OGORELEC
29 - 37	1988 - 1990	Darko MACAN
38 - 47	1991 - 1993	Goran KONVIČNI
48 - 50	1993	Dražen KAČAR
51 - 52	1994	Vlatko JURIĆ-KOKIĆ
53	1994	Davorin HORAK
54 - 55	1994	Vlatko JURIĆ-KOKIĆ
56 - 57	1994 - 1995	Davorin HORAK
58/59	1995	Vlatko JURIĆ-KOKIĆ i Davorin HORAK
60	1995	Davorin HORAK
61	1996	Aleksandar ŽILJAK
62	1996	Počeo Aleksandar ŽILJAK, završio Darko MACAN
63 - 66	1996 - 1997	Vedran ŠURINA, Goran KONVIČNI i Gaj GORDAN GAVRILOVIĆ

*NAPOMENA: *Parsek novosti* od 1982 do 1984 godine uredio Damir MURAJA

Izvor podataka je Davorin HORAK, te u slučaju mogućih intervencija molimo da se prvenstveno njemu obratite !!!

DOBITNICI NAGRADA SFERA

Krsto A. Mažuranić

Rodio se 1.9.1942 u Crikvenici i već slijedeće godine preselio u Zagreb. Ima SSS (IV Gimnazija, Zagreb) i 5 semestara Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Izvrsno znanje mnogih stranih jezika otvorilo mu je galaktički put vrsnog prevoditelja, čime se i dan danas bavi. Vrlo je aktivan na planu SF književnog stvaralaštva, uredničkog rada (jedan je od inicijatora SF mjeseca Sirius), te organiziranja konvencija, književnih večeri, okruglih stolova, izložba itd., što mu je i donijelo puno zaslужenih nagrada i počasti. 1976 je suosnovao SFeru, čiji je predsjednik bio do 1985. Potaknuo je i/ili obnovio brojne SF klubove širom Hrvatske i zasigurno važi za jednog od NAJ-FANA u Hrvatskoj i jednog od čestih učesnika i izvrsnih poznavatelja dešavanja u svjetskim tokovima SF-a. Nezamislivo je dugačka lista njegovih zasluga i u svjetskim okvirima. Znamo ga pod pseudonimom *Friend Alien*. Svojim radom, i jednostavno zato što voli ljudi i SF, imao je puno utjecaja na hrvatsku i svjetsku SF događanja i zato je i dobio posebnu nagradu SFERA-e za životno djelo. Naprijed Krsto!!!

PARSEK : Čovjek si čiji se prsti nalaze u prapočecima razvoja fandoma kako u Hrvatskoj, tako i vani. Ispričaj nam kako je sve to počelo!!!

GLAMBRLJA : Isuse...Da sad ispričam životnu priču...

PARSEK : Pa, ukratko.

GLAMBRLJA : Prije SF-a mi život nije ništa značio. Ali imam tu žicu, tog vraka u riti, vražića, da pokrećem stvari.

PARSEK : Misliš li da to ljudi znaju cijeniti ?

GLAMBRLJA : Mislim da da. Ne mora mi nitko reći, čuj ti si strašan, ti si to organiziral. Uostalom nisam zbog toga organiziral. Ako i ne cijene, ne moraju mi to i reć, ali ne vjerujem da ljudi misle, gle bedaka kaj je to išel delat. Jel !? Al dobro, životopis poslije SF-a. Dakle, tam negdje početkom sedamdesetih, kada je Gundulićevu najedanput počelo dolaziti uvoznih knjiga, tad su zagrebački poklonici dobili ono zbog čega i vole SF, tj. čitati SF, jer u to vrijeme se SF-a nije moglo čitati. Ondašnji KOZMOPLOV je prestal izlaziti, i svega čuda je prestalo izlaziti. Sve u svemu nije se moglo čitati SF. Čitale su se stare knjige, deset, petnaest godina stare, a časopisi ne.

Intervju: Krsto A. Mažuranić

I najedanput MLADOST je počela uvoziti PAPER BACK tj. broširane knjige iz Engleske i Amerike. Onda se dogodilo; to je podatak koji mi je rekla Branka Baranović koja je vodila tu knjižaru u Gundulićevoj; oni su prodavali 3 tisuće primjeraka SF-a mjesечно. Ponavljam 3 TISUĆE PRIMJERAKA, EJ !!! Moram još nešto reć. U to doba je bila pomoć Jugoslaviji, te su te knjige bile smiješno jestine. Znaš, PAPER BACK, američki, iz sedamdesete, koštao je 75 centi. Današnji pejperbek košta 5.6 dolara. Dakle, knjige su vami poskupile. Kaj to znači ? To znači da se moglo *Dune*, Franka Herberta, na originalu, debela knjiga, kupiti za istu količinu love koliko je koštala i ARENA, ili danas GLOBUS. E sad se dogodilo da su se oko toga našle dvije grupe. Jedna grupa se, hmm, našla i sastajala, a mi, druga grupa, mi smo bili, ajmo reći, klubotvorna grupa. I sad se dogodilo da smo osnovali klub i postali slavni.

PARSEK : Koji su to ljudi ?

GLAMBRLJA : To je ovak, Želimir Koščević. On je onda bil direktor galerije SC-a (čitaj Studentskog centra). Bil je Alfred Rešner. On je bil inžinjer kemije u ELKI (električni kabeli); tu smo se mi upoznali jer smo bili kolege. Bil je Vladimir Sokol, direktor muzeja u Sesvetama. I Voljko Kraljeta, koji je u to vrijeme još studirao zrakoplovnu školu, a sad je šef cateringa na zagrebačkom aerodromu. Naime, više je u tomu što smo svi mi bili ljudi od tri banke (triputadesetljeta).

PARSEK : Pa to je zrelo doba za pokrenut nekaj!!!

GLAMBRLJA : E, onda smo pokrenuli klub... Eh !!! Uffff !!! Vidiš, teško je govoriti ukratko.

PARSEK : Bez brige ima dovoljno trake!

GLAMBRLJA : Dakle, mi smo klubotvorna petorka. Jasno, najveći problem je gdje se sastajat ! Tad se dogodilo da je Vlado Sokol bio član astronautičkog i raketnog kluba ZAGREB, a to je bilo u Ilici 53, u dvorištu. A Voljko Kraljeta je bil susjed i poznal se je s predsjednikom tog kluba...

PARSEK : Koja slučajnost!!!

GLAMBRLJA : Je, slučajnost! E, pa dogovor je bil da mi budemo sekcija tog astronautičkog kluba. Međutim, taj klub se rasplinil. Više-manje smo samo mi ostali. I to se sada skupilo, dok si rekeli keks, pedesetak ljudi na redovne sastanke. Jednog lijepog utorka, kao iz vedrog neba, u klub je došel jedan gospodan i jedan gospoda. Dve banke stariji od nas !!! I taj gospodan je rekao da je on iz VJESNIKA, da VJESNIK spremi novi časopis koji bu SF, a da evo ovde ima neki klub SF, pa se mi valjda u to razumijemo, i on je došao ponudit suradnju !!!

PARSEK : Uf, odlično !

GLAMBRLJA : Mislim... Tak se delal posao. Borivoj Jurković nije baš tak blesav čovjek.

PARSEK 66

Zato je u slijedećih X godina u impressumu SIRIUSA uvijek pisalo: *pri uređivanju ovog broja pomogli su članovi SFere*. I tako smo svi mi Sferaši bili nekak u tomu; recenzije, prijevodi... Ali to su stvari o kojima je meni nakak bolno pripovedat. Reći će ti jednu stvar o kojoj je, evo, meni bolno pripovedat. Ja sam sedamdesetpete u autorskoj agenciji u Preradovićevu pohranil elaborat od nekih dvanaestak stranica, gusto pisanih, gdje predlažem da kuća Vjesnik potakne SF časopis; a to sad ispadne samohvala, i zato je to mene sram reč. To se nezna, al imam to crno na bijelom, povijesna činjenica. E, sad, s tim sam išel u Vjesnik savjetniku za izdavaštvo; to se tad tako zvalo. Hrvoje Šošić. Pripovedal sam mu kak se u Gundulićevu prodaje mjesečno to-kako-ono-to-kako-ovo i onda je Hrvoje Šošić otišao za dopisnika u Francusku, i od svega niš. Onda je njega naslijedil Vilko Luncer. Onda sam ja išao njemu sve to pripovedat. Onda je on otišao, ne znam gdje, nekam športskom... On je športski novinar. E, vic je u tome da ja danas ne znam zakej je počeo izlaziti SIRIUS. Zato kaj sam ja to predložio ili to nema nikakve veze sa mnom.

PARSEK : Čekaj malo !!! Kaj ono dvoje, kaj je "bilo došlo" (op. ur. Jurkovića i Jurković) nije došlo s nekakvom idejom za časopis, za saradnjom ???

GLAMBRILJA : Ma, imali su ideju, ali prema onom "stručnom", kao, mi se razmemo u SF... Predložiti neke pisce, i tako to. Mislim, ono po što su došli to su i dobili. U to sam vrijeme već radil kao prevoditelj. Dve trećine prvog broja SIRIUSA sam preveo ja. Dobro, za honorar, ali... Po to su došli....

E, sad ima jedna luda anegdota. Nekaj mi je trebalo za SIRIUS, pa sam pisao pismo Fredericku Pohlu, i nekaj sam ga pital. Onda sam od Pohla dobio odgovor da je najbolje, evo za koji mjesec ima jedna konferencija u Dublinu, pa je najbolje da dođem u Dublin i usmeno pitam. Tipično za Ameru, kao nek si ja izorganiziram pa da odem u Dublin; pa to je tu blizu!!!! Da sad opširno ne pripovedam, ja sam konačno i završio u Dublinu. Sam se dočepao tog vražnjeg Dublina, časnica reč. Nema veze kak; to su bile muljavine.

To je bila strukovna međunarodna konferencija gdje su uspostavili WORLD SF... Strukovno udruženje WORLD SF!!!

A tam sam se upoznal sa svim tim ljudima... Gordon Dickson, Bob Shaw, Asprin... Da ne nabrajam! Kad sam se vratil natrag, napravio sam ono kaj sam dobil za zadatku u Dublinu. Uspostavio sam podružnicu WORLD SF-a. I tak to ide, znaš, jedno s drugim! Kad jedanput krene nemre se više zaustaviti!!! Kužiš!!!

PARSEK : Jap !!!

GLAMBRILJA : Jack Williamson !!! Bil je u Zagrebu u prosincu '79. Sam. Turistički. I tu sad ima anegdota. Ovak. JAT je imao turističku rutu po svijetu i to Amerika-Kina. To je JAT izigraval putničke agencije. I sad su Jack i njegov prijatelj privatno uzeli paket-potovanje po svijetu sa tim JAT-om. Isli su gledati Kinu, Peking. Kak je to JAT, u paketu je bilo na povratku i slijetanje u Sofiju, Beograd, Zagreb i doma. Znajući da bu tu, tu i tu, Williamson je pisao

Intervju: Krsto A. Mažuranić

konzulatima nek mu pomognu naći u tim gradovima lokalno SF udruženje.

Tad je zagrebački konzulat izvel nevjerojatnu foru. Zabrinuli su se jer neznaju nikog, pa se neko setio pa idemo pisati izdavaču. Onda su pisali MLADOSTI, i to sam pismo videl. To pismo počinje s: Mr. Mladost!!!

PARSEK : Odlično !!!

GLAMBRILJA : I onda su iz MLADOSTI rekli da ne znaju niš. Onda se neko iz konzulata setio Igora Mandića, novinara. Pa su njega pitali a on je rekao: "Pa nemojte pitati mene ljudi, u Zagrebu vam izlazi SF mjesečnik! Pitajte njih !!!".

Onda su zvali u SIRIUS, a Borivoju Jurkoviću se nije dalo oko toga ganjat i tak je na mene došlo. Ni kriv ni dužan! A ja sam si s Brunom Ogorelcem bil dobar, te je Bruno Ogorelec, kak je delal u turizmu, pa je kužil u čemu je reč, otišao u ESPLANADU šefu prodaje Vladi Lengeliću i rekao je: "Gospod Lengelić, tak je i tak je, evo za par dana bu u vašem hotelu važan pisac.".

Onda je Lengelić rekao: "Vuuuu, slavni pisac! Dobro!!!". Zna Lengelić da ako udomi pisca onda bu pisac pričal okolo. I Jack tako dove; večera dobrodošlice u hotelu i nas dva.

Onaj dan kad je došao, kad smo trebali imati večeru, ja sam bil kod zubara popukao mi je četiri zuba, bil sam sav u injekcijama i takav sam išao u ESPLANADE na gala večeru. To je za ubit se!!!

Kad se Williamson vratio doma, pisao je u LOCUS kaj je to sve doživjeli i sticajem okolnosti objavio je adresu Zorana Živkovića u Beogradu. To je ONAJ Živković. I sad je prošlo X mjeseci (tri, četiri) i dobim ja pismo iz Beograda. Piše mi Zoran Živković. Veli: "Vidi Krsto što hoće ovi pa ako ti se da odgovori...".

U čemu je vic? Vic je u tome da su taj Williamsonov članak u LOCUSU vidjeli urednici kanadskog fanzina THE MONTHLY MONTHLY (mjesečni mjesečnik), i onda su Živkoviću poslali dva primjerka da vidi kaj je to, i zamolili ga za interview. Ono, dopisni interview.

A Živković kakav je, e, a baš bu se on s tim ganjal!!! Nego je poslao onom bedaku u Zagreb. A taj bedak sam ja. Sad sam ja napravio interview, dopisni, u THE MONTHLY MONTHLY-ju.

E u čemu je i tu sad vic?! Vic je u tome da je to bil prvi SF fanzin koji sam vidjel. Otkud bih inače ja videl fanzin. Fanzin vidiš samo onda ako ti ga urednik pošalje. A mene nitko ne pozna. Kak mi je unutra izišao interview, onda su mi slali par slijedećih brojeva. Tad sam napisao LETTER OF COMMENT, znaš ono, pismo čitatelja. I to je način da se preplatiš na fanzin. Ne novcima nego prilozima.

E sad je krenulo.

Kad su u nekim drugim fanzinima vidjeli da u THE MONTHLY MONTHLY-ju piše neki Krsto Mazuranic, možda bu i njima nekaj napisao. I sad su mi počeli stizati fanzini. Evo tak to u stvari ide. Zapravo stvari ne padaju tek tako na pamet, to sve dove...

Kak je došlo do Sfere, kak je osnovan taj ARKZIN, evo sad stvarno!!!

PARSEK 66

Počel sam delati u ELKI, i čuj, novi čovjek i sad gledaš oko sebe i upoznavaš ljude, i tak sam se našao sa Fredijem Rešnerom i s njim sam se zblžil jer smo obojica čitali engleski.

Pa smo si počeli posudivati; ja imam ovo ti imaš ono i otkrili smo da obojica volimo čitati SF. Fred Rešner ima vjenčanog kuma Viktora Kipčića. Ne znam kaj je sad s tim čovjekom ali sedamdesetdruge je bio direktor proizvodnje u grafičkom zavodu Hrvatske.

I kad bi kum Viktor došel kumu Alfredu doma, na stalažama bi video puno engleskih knjiga, a kak je iz izdavačke branše onda bi išel gledati te knjige. I onda je rekao: "Čuj, a kaj ti čitaš ovo sajens fikšn, ove male zelene !?". Zaj... (beep) se (1. l. j.)

Onda mu Fred reče: "Ma, ne budi lud čovječe. To ti je to, to i to!!! Gle, tri hiljade komada se prodaje u Gundulićevoj svaki mjesec. Mjesto da se zaj... (beep) daj ti objavi nekaj.". Onda se Kipčić zabrinul: "Viš, viš !!! Samo ja ti se niš u to ne razmem. Ni gdi kupit kopirajt ni niš. Ja sam iz proizvodnje.". A veli Fredi: "Znam ja čovjeka koji zna !". I onda sam ja došel, dopelal me Fredi i onda smo se dogovorili.

Htel je Kipčić ponoviti Asimove *Čelične špilje*. I sad sam ja dobil zadatok nabaviti kopirajt (copyright), a kak sam već bil tu negdje, tak sam ja znal kam pisat, pa sam Asimovu pisal i tražil kopirajt. I eto opet anegdote!!! Kak jesam ovak levi, nisam napisal onak suhoparno pismo *mister Asimov hoću kopirajt...*, nego sam se zaj... (beep) pa sam rekao da je situacija ko ono sa ciganinom. Da se ženi s kraljevnom. Pol posla je gotovo – on hoće! Pa tak je i kod nas gospon Asimov, samo još vi morate dati dozvolu.

I sad, dok si rekao keks, kad se gleda po datumima, Asimov je isti datum kad je dobil pismo sel i napisal odgovor. U pismu piše: *Ja sam počašćen ciganskim hofiranjem, ali u našem slučaju dozvolu ne dajem ja nego moj carski otac!!!* (Evo imam pismo doma. Mogu ti ga pokazati!) "Moj carski otac", to je Doubleday & Co, izdavač. Štos je u tome što mi tri dana poslije stiže i pismo iz Doubleday & Co. Pazi, ti zapadnjaci znaju kak se dela posao. Nema tu, ono, bum poslije napisao. Pismo počinje ovako: "We tsar are delighted...". Dakle: "Mi Car, počašćeni smo vašom ciganskom prošnjom...". I cijelo pismo u takvom tonu. Kao: "... Niste napisali na kojem jeziku bu se vjenčana ceremonija održala. Jel' na hrvatsko-srpskom ili na svim jugoslavenskim jezicima...". Vidiš vraga!

I tak smo mi to delali, e, onda je Kipčić, da bude siguran, kao savjetnika, pozval znanca za SF, a to je bil Želimir Koščević. On je bio direktor galerije SC-a i godinu prije je organiziral SAJAM NAUČNE FANTASTIKE. A to je bila velika stvar. Sedamdeset i koje...

I tak smo se kod Kipčića našli Koščević, Rešner i ja. Rešner ko veza, ja kao prevoditelj itd, a Koščević ko znalac.

I kad smo se dogovorili... Evo sad ti velim jednu povjesnu stvar!

Kad smo se dogovorili i izšli van na ulicu, hodamo pješice i ispred ograde od REKTORATA je Koščević izjavio: "Moramo osnovati klub!!!". I to je koliko ja znam prvi spomen toga da bi se osnovao klub SF-a. To je

Intervju: Krsto A. Mažuranić

bilo u ljetu '75. Tak počinje klub.

PARSEK : Sav sam se naježio !

GLAMBRLJA: Jel' !? I sad, čuj ! Klub ??? Ha ! Ha ! Ha ! Mi smo tri. Kak bi mi klub osnovali ?! Odgovor je bil: "Pa svak nekog pozna !". E, sad otkud poznam Sokola ?! Pa, kak ga ne bih poznavao kad smo tri put godišnje išli na vojnu vježbu u Karlovac. To je nedjeljom bil običaj da nas zovu. A s Vojkom sam se našel tak da smo u Gundulićevoj, kada smo kod onog okruglog stolka gledali knjige, se sudarili i malo po malo počeli pričati o SF-u. Eto to ti je nas pet...

No, da se vratimo na Kipčića i *Čelične špilje*. To ti je sve sigurno jako čudno jer sigurno nisi čul za SF knjigu izdanu od Grafičkog zavoda Hrvatske ?! Pa jasno da ne, jer dok je išla ta procedura traženja copyright-a došla je stvar konačno i do Jugoslavenske autorske agencije. A to je ustanova koja to radi. Međutim, JAA ne odgovara na pisma !!! I to je išlo tak daleko da sam napisao, ženska se zvala mislim Dragičević, pismo na engleskom da joj velim *idi vrit pa jel buš ti ženska odgovorila na pismo* ! A kopiju pisma sam poslal i Doubledayu i Asimovu. Sve u svemu, od svega niš. Ja sam napravil 49, točno 49 kartica prijevoda, a onda je izšel KENTAUR i *Čelične špilje*. Oni su nabrzaka, onak, dobili "ideju" i izbacili knjigu van. Evo to ti 'nak povijest SF-a u Hrvata.

PARSEK : Načuo sam da si posredovao u nekim YU-UK kontaktima za svemirski program !!!?

GLAMBRLJA: Uf, otkud si to zvlekel ! Daj da ti to objasnim da ne ispadnem bezveze! Kad sam ono bil u Dublinu ima još jedna luda anegdota.

PARSEK : Kaj, cijeli život je jedna velika anegdota !!!

GLAMBRLJA: Evo, pa ti reci jel je ili nije ! Tu konferenciju je sazvao Harry Harrison, i on tam i živi. I tam su bili ljudi iz četrdeset zemalja. Ima fotografija, išla je u SIRIJSU broj, recimo trideset. Na toj fotografiji je recimo 60 ljudi, slavni pisci.... Od toliko ljudi četvorica su u odjelima s kravatom. Tri Rusa i ja. Ha, čuj to mi je bilo prvi put. Nisam ja znal da, recimo, Theodore Sturgeon, Shaw itd, su svi u džemperima. Tad sam se zauvijek ozdravil od toga. E, tad sam se sa svima njima upoznao, i, između ostalih, sa Jerry Webb-om. Tko je i što je on ?! On je SF fan. Niš drugo. Ali foru je u tome što taj čovjek ima doma najveću privatnu kolekciju SF-a u UK-u. Au, bogati !!! Kaj god nekaj nekom treba, npr. BBC-u ili neko piše enciklopediju, svi se njemu obraćaju, jer on to ima. Inače, u privatnom životu, Jerry je fizičar i suradnik NASA-e. On je prvi britanac i europejac koji je prošao trening za astronauta. Jako zanimljiv čovjek.

Kolega Jerry-ev koji se zove Alan Bond, isto fizičar, vlasnik je nečega što se naziva Ram Jet, neka vrsta mlaznog motora. Vic je u tome što je on, dakle, autor nacrta motora koji je potpuno efikasan u stanju mirovanja. Niš me ne pitaj !!! Inače, taj je motor preskup i zato nije išlo. I tako taj njihov

PARSEK 66

patent... Oni su se skomptali i osnovali *Space Technologies Ltd. London*.

Dakle, firma *Rolls Royce* ima sa njima ugovor da rade ono što se zove HOTOL, a to bi bio spejsat (space shuttle), poput ovog američkog kaj ide gor, ali koji uzljeće i slijće sa zemlje kao običan avion. Sad zbilja govorim o onome što se zove FAR OUT tehnologija.

O tom HOTOL-u se čak i kod nas pisalo.

Eto kog sam tad upoznala.

Slijedeće godine je bila svjetska konferencija SF-a u Brightonu i tam smo bili Neven Antičević i ja. A taj industrijalac Antičević je isti tak hahar kak i ja. Čuj, mi smo tam na konferenciji imali samo jedan krevet pa smo naizmjence spavali na podu-krevetu. Pazi, Neven je isto normalan čovjek-pravi Jack. OKEJ.

Tam sam obnovio poznanstvo sa Webbom. *O bok di si nismo se vidjeli godinu dana!!!* 1982. ili 1983, kad su počeli YUKON-i, onda su rekli: "Pa daj idemo pozvati nekog za počasna gosta.". I tak je bilo da je Jerry Webb došao.

Bili smo lukavci, pa smo išli u British Council koji nam je izfinancirao Webbov dolazak. Webb je držao u Britishu predavanje, a zatim i na konferenciji o Dan Darry-u. Imal je sa sobom tri patrona dijapozitiva o Danu, jer on osobno poznaje crtača i scenaristu. I to je sad prijateljstvo.

Onda je Jerry bio ovdje '86 na Ballconu i tu se našao sa Bojanom Hudecom koji je tada delal na Brodarskom institutu. Da ne duljim, ispalio je ovak... Europska svemirska agencija ARIANA su spremali jedan eksperiment kojem su nositelji bili Švedani. I to su neki genetski eksperimenti na pajcekima!!! To se zvalo *PIGS IN SPACE*.

PARSEK : /umirem od smijeha/

GLAMBRLJA : Čekaj !!! Čekaj ! Dakle švedski, neki, bio-institut (mislim da se čovjek zval Nielsen; kak bi se drugač zvao?!) je pripremal eksperiment koji se trebao odvijati u satelitu Europske svemirske agencije, a *Space Technologies* je tu imal prste ko neki ugovorni nešto...

I sad su Webb i Hudec pokušali uvesti i Yugu u taj projekt, te je Hudec odfural Webba na Veterinarski fakultet da bi oni dali pajceke za eksperiment. /op.ur. HAHAHAHAHAHA/ To nije smješno!!! Čekaj! Cijela stvar je propala. Nema veze zakej. I zaista sve njih, dakle Jerry, Hudec, faks sam ja njih povezao.

PARSEK : Ovo je prava anegdota!!!

GLAMBRLJA : /ful ozbiljno/ Al ovo je sve bilo vrlo ozbiljno... Vrlo ozbiljno...

PARSEK : I jesu li, na kraju, svinje odletjele ?!

GLAMBRLJA : Nisu! Nisu! Bar ne naše... Al, tak, nisam se zlagal da sam posređoval !!!

PARSEK : Ik ! Ik!

GLAMBRLJA : Samo mi je jedne stvari jako žal. S vrijeme na vrijeme dofuram fanzine u

Intervju: Krsto A. Mažuranić

Sferu, i to me jako boli da se nije našel nitko da se ohrabri sa fanzinima imati kontakt...

PARSEK : Nešto o tvom radu i što voliš ?!

GLAMBRLJA : Netko se bavi fizikom, netko knjigovodstvom, netko je dimnjačar, a ja sam prevoditelj. Imam pet semestara Filozofskog faksa. Tak da to bude načisto. Kad sam krenul u karijeru prevoditelja onda je bilo ovak: kak nač posel kad si friški? Ne ze zam se, ozbiljno ti govorim... Ili po babi i po stričevima ili tam gdje nema konkurenkcije. Po babi i stričevima nije išlo. Nisam poznal nekoga pa da me...

E, a onda se našao SF. SIRIUS !!! To je bilo friško, to je bilo novo, i nije bilo konkurenkcije. Nadalje, prevoditi beletristiku se nikad nije isplatilo.

Puno, puno, puno bolje se plaćaju industrijski prijevodi (uputstva za uporabu, proizvodni program i sl.). S obzirom da sam ludak pa sam strašno dobro proučio engleski – znač ono kada netko ide kenjati (čitaj kakati, nužditi) pa uzme novine; e, pa ja uzimam rječnik. Znam se voziti u busu i čitam rječnik. Nema veze! To mi je dobro došlo jer kužim engleski pa mogu prevoditi na engleski. Po Samoboru ima puno tvornica kojima prevodim na engleski...

Opet imam jednu anegdotu.

PARSEK : Opet !

GLAMBRLJA : Imam anegdotu oko prevodenja romana. Ja sam penicilin za izdavače i to imam dokumentirano. 1980-te sam prevel *HUMANOIDE* za Prosvetu u Beogradu. Tuci me al kaj se može !!! Tak je onda bilo ! Onda je 80-te jednonogi otišel, postale su gužve, ono Yuga se počela drmat, problemi s devizama i edicija Kentaur je propala i roman nikada nije izišao...

Onda je Bruno Ogorelec počel privatno izdavaštvo; '82 *Čovjek plus*. I mi smo se dogovorili da bum mu preveo *Hothouse* Briana Aldissa. Kao GHOST. Nigdje ne bu pisalo da sam ja preveo...

Onda sam ja to prevel, ali je onda došel zakon o izdavaštvu u Hrvatskoj 1983 te je Brunin posel propal i roman nigdje objavljen. Onda sam preveo špijunski roman za Stvarnost u Savskoj, a onda je Stvarnost došla pod prinudnu upravu jer su nešto mešetarili – roman nikad izišao. Onda sam tri godine poslije dal isti prijevod u Spektar na trešnjevačkom placu. Spektar je bankrotiral, otišel na bubač i roman nigdje objavljen.

Ovaj prijevod *HUMANOIDI* je prijevod izašel nakon 16 godina i sada sam imao velikih problema ispraviti to...

Prije se pisalo oficir i tako to...

PARSEK : Tko ti se sviđa od pisaca, koga favoriziraš, iako mi to u Sferi dobro znamo ?! Dakle koga nalaziš zanimljivim i što ti se ne sviđa u SF-u ?!

GLAMBRLJA : Za početak, ne KUŽIM fantasy i ne zanima me. Eh, pa ja sam ipak konzervativac – nekadašnji čovjek. Gordon Dickson, Bob Shaw, Larry Niven; dakle tvrdi SF. Inače svake godine uzmem Zelazny-jev *Amber* i

PARSEK 66

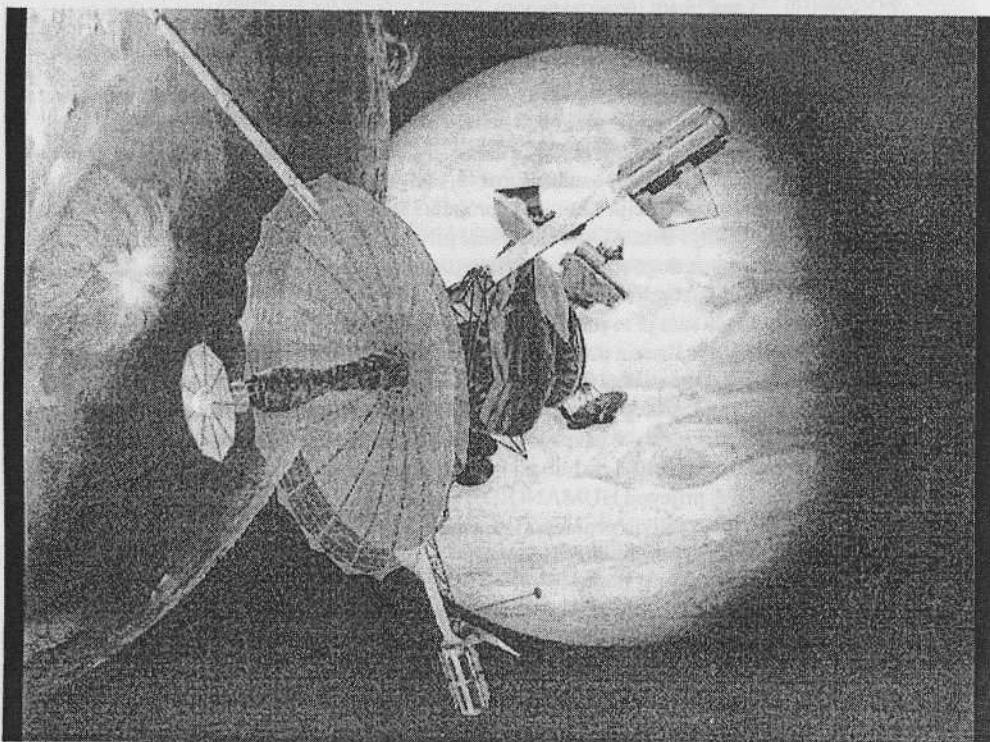
preletim, onako, u jedan dan. Da se podsjetim. Inače sam spremam noktima i zubima branit nekaj najbolje uopće napisano u SF-u, Annie McCafrey *Zmajski letači s Perna*.

PARSEK : Zvuči kao fantasy ?!

GLAMBRLJA: ERGHHHHGRERGHH! Ne bumo o tomu sad. Sve u svemu, Mikuličić bu to objavil, ja to prevodim, pa buš vidil... Inače najroman SF-a je roman Algisa Budrysa *Rogue Moon*. Ideju od toga romana su ukrali Strugatzki za *Piknik pokraj puta*. Na mjesecu je nekaj, ne zna se kaj; to su valjda vanzemaljci odbacili konzervu od paradajza!!! Strašno volim Keith Wilhelm Heinlein, ali ne baš sve !!! Sticajem okolnosti, pročitao sam strašno puno pripovjedaka, a jako malo romana. Doma imam 8 dužinskih metara antologija, zbirk, pripovjetki...

Inače, ajmo malo teoritizirati... Spremam sam argumentima otvoriti debatu da je prirođni medij za pisanje SF-a duža pripovjetka. Roman ne! Roman je prošireno ono kaj se zapravo moglo dobro reći u pripovjetki. Rijetki su romani koji opravdavaju dužinu.

PARSEK : Poseban dodatak: Hvala ti Krsto za sve !!!

Priča: Slobodan Petrovski

Sansai

Karlo je utonuo u samoču neprimjetno, bez užasa i bez oduševljenja. Godinama se oko njega stvarala neka vrsta sfere na čijim se nevidljivim zidovima zaustavljala sva vreva ovoga svijeta i kroz koju su se sve boje pretapale u jedno opće, mutno sivilo koje je postalo simbolom Karlove egzistencije.

Svakoga jutra budio bi se prije svanuća s nejasnim teretom tjeskobe u sebi. Ležao bi tako, nepokretan, dok se ne bi potpuno saživio sa tamom oko sebe. Nestajao bi u tom mraku, pretvarao se u mrak, lebdio kao mrak iznad stvari...

U tim je trenucima imao osjećaj da ne postoji ili da postoji tek u nekom plinovitom, još snenom stanju.

Čvrstina stvari : kreveta, noćnog ormarića gdje bi potražio naočale, dodir metalnih držača, vraćali bi ga polako stvarnosti. Materijalizirao bi se najednom u tom fizikalnom svijetu, u svom tijelu i tjeskoba bi se vraćala...

Čim bi nogama dodirnuo pod oko njega bi se počeli ocrtavati zidovi i osjetio bi na sebi svu težinu zgrade u kojoj je stanovao, težinu betona i cigli, raskošnog namještaja, težinu ljudi još usnulih u dubini jutarnjeg sna. Bešumno bi se dovukao do prozora, otvorio kapke i dugo promatrao krovove grada.

Ako bi dan bio vedar pogled bi mu odlutao do brda iznad grada. Maštom bi ušao u njegove civilizirane, stazama ispresjecane, žičarom izranjavane šume. Tražio bi u sjećanjima udolini, proplanak, livadu odakle se grad više ne vidi, gdje se ne sreću ljudi, gdje lijepo je ležati u travi bez težine, gdje vraćaju se zvuci i plavetnilo neba...

Poslije takvih sanjarenja osjećao bi da mu tijelo nije više onako čvrsto, da nije sasvim zarobljen u njemu. Pronašao bi snage da se umije i obuče, snage da izade i pješaći gradom sve do ureda i hrpe papira prekrivenih nizovima brojki...

Veselio bi se maglovitim jutrima kada s prozora nije mogao nazreti ni obrise parkiranih automobila ispred zgrade.

Istrčao bi na ulicu i šetao satima. U magli bi mu sve izgledalo drukčije, prepoznatljivije, bliskije njemu onakvom kakvim se osjećao : nestvaran i lagan. Čak bi i škripa tramvaja u prolazu ličila na pjesmu, pjesmu tuge mašina i ljudi što vjeruju samo u čvrstinu stvari, samo u sigurnost označenih putova i preglednih krajobraza...

Poslije posla žurio bi u svoj stan. Uz put bi u jednom malom dućanu kupovao

PARSEK 66

smiješne količine živežnih namirnica tako da su ga i prodavačice zadirkivale...

Susjedi su govorili da je čudak : čovjekomrzac, ženomrzac i veliki škrtač ali nijedna od tih tvrdnji nije bila istinita. Ljude je volio ali iz daleka, jednostavno im se nije znao približiti, nije znao razgovarati o vremenu niti pozdraviti veselo i nasmiješiti se u prolazu...

Trošio je onoliko koliko mu je bilo potrebno za život a sa ostatom novca naprsto nije znao što raditi. Gomilao bi ga u jednoj ladici noćnog ormarića zaboravljujući čak da ga ima dok ga neko poskupljenje ili kvar kućanskog aparata ne bi podsjetili da se posluži tim zaboravljenim novčanicama...

Žene je obožavao, barem u svojoj mladosti. Toliko ih je obožavao da se nije ni ženio, a sada je u toj samoći koja je postala njegovom drugom prirodnom, smatrao da je prekasno za bračno iskustvo. Bilo je prekasno da nađe nekoga tko bi s njim dijelo njegov tmurni život i njegove tajne. Zapravo njegovu tajnu jer je imao samo jednu. Ne neku od onih neobičnosti koja bi se mogla očekivati od jednog osobnjaka : nekakvu maniju sakupljanja , perverziju u intimnosti ili nekakav tetrarijum u kupaonici, njegova tajna bila je jedno drvo...

Naravno, nije se radilo o nekom običnom drvetu iako bi se na prvi pogled i neupućenom promatraču to moglo i pričiniti. Drvo je pronašao prilikom jedne od svojih dugih šetnji po šumama na brdu iznad grada...

Kada ga je ugledao i prepoznao njegovu neobičnost, nije mogao povjerovati u svoju sreću. On, koji nikada nije naišao na djetelinu s četiri lista, pronašao je sasvim slučajno pravo čudo : hrast star oko dvadeset godina ali čija je visina iznosila svega 20 centimetara ! Drvo je bilo sasvim harmonično razvijeno za svoj rast, s malim listićima i minijaturnim žirovima...

Otkopao ga je golim rukama i zamotanog u svoj sako prenio do stana. Danova je nad njim bdio strahujući da transplantacija neće uspjeti ali poslije dva mjeseca strepnje najzad mu je laknulo kada je mogao definitivno zaključiti da se malo drvo prilagodilo novoj sredini...

Od toga dana postao je drugi čovjek. Počeo se smatrati izabranikom tajanstvenih sila, okultnih moći i postao je adept jednog novog kulta : kulta obožavatelja drveta...

Vrijeme je provodio u dugim meditacijama ispred svog hrasta. Sjedio bi pred njim sve dok se drvo ne bi izbrisalo u njegovoj viziji i kao u nekoj čudesnoj permutaciji postalo netko, nešto, što njega promatra. "Netko", nešto, kojeg je osjećao u sebi kao jedno široko i dobrodošlo prisustvo, i ujedno izvan sebe kao prostornost - ne puka dimenzijalnost - neke prožimajuće smislenosti...

Imao je tada osjećaj da mu se Drvo obraća i objašnjava svijet oko njega, stvari i fenomene

Priča: Slobodan Petrovski

onakve kakvi jesu kada se ne gledaju samo razumom i tijelom već i nečim drugim što je duboko u svakom čovjeku i oduvijek teži svjesnosti...

Drvo živi kao drvo, pas kao pas, i čovjek bi trebao da živi kao čovjek, bila je mudrost na koju je naišao Karlo u svojim dugim razmišljanjima pred drvetom. No, istovremeno je shvaćao koliko je čovjeku teško, skoro nemoguće, da bude ono što jeste (ili što bi trebao biti) u njegovoj stalnoj želji da bude nešto drugo, ostajući samo promatračem stvari koje nisu on u stalnoj prisili da se žrtvuje megalomanskoj, antropocentričkoj slici vlastite vrijednosti i uređujuće uloge u svijetu...

Za Karla to nisu bila isprazna filozofiranja kojima se zatupljuju srednjoškolci, on je zbilja želio raskrstiti s tim nepostojećim sobom izgubljenim u svakodnevnosti lažnog života. Želio je nešto više, smislenije : želio je naučiti od njega, od Drveta, kako se živi i kako se postaje čovjekom bez one zbrke osjećaja i riječi na koje su ljudi osuđeni kada se upitaju o smislu njihovog življena...

Onda se jednog dana Drvo razboljelo. Bilo je to druge godine njihova druženja, poslije jedne duge i srove zime...

Kada se tog dana Karlo vratio s posla jedan list je ležao na podu ispod hrasta. Ne sasušen i zgužvan kao listovi koji su normalno otpadali nego zelen i novi, jedan od onih koji su nicali tog proljeća.

Karlo je pod lupom proučavao majušni listak ali nije mogao ustanoviti nikakve tragove degeneracije ili bolesti. Nije shvaćao... Sutradan je na podu pronašao još jedan od malih listova. Vani se sunce već tjednima nije pojavljivalo iako se bližio šesti mjesec. Karlo je očajavao, nije znao kako pomoći drvetu... Izgubio je volju za jelom, nije mogao ni spavati. Po prvi puta u svom dugom radnom stažu izostao je neopravданo sa posla. Nepokretno je sjedio ispred hrasta čekajući u tišini kada će otpasti još jedan list, pa još jedan dok stablo ne klone. Zamišljao je to i osjećao kao vlastitu agoniju...

Otpao je i treći listak. Karlo je čuo onaj nečujni zvuk otkidanja. Kroz suze je pratio pad lista, a nezamjetni udarac o pod je osjetio kao teško, tupo padanje pogodenog ljudskog tijela. Dobio je groznicu, razbolio se ...

Kada je jedan od zabrinutih kolega došao pozvoniti na njegova vrata, Karlo se teško izvukao iz dubine svoje boli.

Na podu su ležala tri nova otpala lista. Jedva se uspio doteturati do vrata...

Iako je s praga uvjeravao kolegu da je s njim sve u redu, ovaj ga nije htio pustiti na

PARSEK 66

miru sve dok se Karlo nije spremio i s njim otišao do jednog doktora...

Liječnik nije mogao ustanoviti nikakvo oboljenje, propisao je samo neke lagane sedative i dao Karlu nekoliko općih savjeta o zdravlju kojih se ljekari prvi ne drže.

Ali posjeta doktoru mu je učinila dobro na jedan sasvim indirektni način : u ordinaciji se nalazio jedan veliki zidni kalendar na kojem je bilo nacrtano nasmiješeno sunce kao reklama neke turističke agencije... Taj plakat mu je dao jednu preciznu ideju o tome što je trebao uraditi. Njegovoj zamisli nisu zasmetale ni nove pahuljice snijega koje su počele lepršati nad gradom niti upozorenje kolege da se mora javiti na posao jer će inače dobiti otakz...

Istog dana je uzeo svu svoju "uštendevinu" i kupio avionsku kartu za jug Grčke gdje je bio siguran da će pronaći sunce u tom periodu godine.

Radilo se o jednom mjestu u unutrašnjosti daleko od, čak u toj sezoni, pretrpanih primorskih gradova.

Pod isprikom da je došao proučavati antički hram koji se nalazio na jednoj uzvisini iznad hotela u kojem je odsjeo, svakog je jutra napuštao pansion noseći sa sobom nekoliko sendviča, flašu mineralne vode i, naravno, svoje drvo u jednom specijalno izrađenom sanduku...

Dane je provodio medu suncem zagrijanim ruševinama hrama. Osjećao se mnogo bolje a i stablo se oporavilo i više nije gubilo svoje listove.

Pogled s uzvisine gdje se nalazio hram bio je predivan... Stari narodi znali su birati mjesta za svoje gradove i svetišta ! Naravno, od starog grada i svetišta ostale su samo ruševine ali je zato ostao nedirnut krajolik, pogled u daljinu koji je pljenio svojom ljepotom. Pitoma brda obrasla šumama davale su promatraču osjećaj velikog mira i ujedno neke pritajene snage kao da su ispod zemljjanog pokrivača usnuli veličanstveni giganti antike, sve one sile iskona koje su nekada davno poražene od nadolazećih logičnih i urbanih božanstava i sada snivaju do novog budenja, sve do novog prolaza Dionizija i njegove pratnje koja će ih probuditi svirkom iste one frule na kojoj je sada svirao neki skriveni pastir.

Tu je, u dubinama tog pejzaža, nestajalo Karlove samoće i njegove otuđenosti. Osjećao se dijelom te neizrecive harmonije, neizostavnim izdankom te velike cijeline gdje je čak i svaki kamen imao svoje mjesto, funkciju i značenje...

Karl je to osjećao ali još nije znao kako da se utopi u tu ljepotu, kako da uđe u taj poredak stvari gdje čovjek ujedno gubi svoju kulturnu ličnost a istovremeno dobiva jedan dublji identitet, spoznaje svoju pripadnost svijetu upijajući u sebe tajan-stveni smisao skrivenih značenja...

Priča: Slobodan Petrovski

Hrast mu je pomogao da shvati. Trebao je ući u tu drugačiju, skrivenu dimenziju postojanja gdje se nikako nije mogao izgubiti jer je tek njoj kompletno pripadao onim kroz kulturu izgubljenim korijenima pripadnosti...

Iako nikada nije volio poeziju spjevao je jednu pjesmu koja mu je jednostavno navirala iz srca toliko je bio ozaren istinom koju je otkrio :

" Izvor kad poteće moru će ići
Iz sjene cvijet za suncem puže
I zvijer će jesti iz tvoje ruke
Za čim to čovjek žudi ..."

Sada je znao odgovor i na to pitanje. Čovjek žudi za prepoznavanjem, za nekom velikom obećanom ljubavi i za tim bi obećanjem išao na kraj svijeta znajući da samo tako istinski postoji...

Drvo mu je govorilo kroz krajolik, kroz toplinu sunčevih zraka, kroz obećanje koje je isto tako treperilo u svjetlosti dana kao u tami noći. Drvo mu je povjerilo tajnu bez i jedne riječi...

Tek je tada u sebi Karlo osjetio nešto veće od samoće i očaja, osjetio je jednu veliku bolnu prazninu, tako veliku da se plašio da je ništa neće moći ispuniti...

Otkazao je sobu u hotelu. Kupio je jedan veliki ranac, natrpao ga hranom, uzeo je sandučić sa hrastom i krenuo je na put. Pošao je u te šume bez staza i bez križanja. Potpuno se prepustio nekom u sebi još nepoznatom instinktu, još nepreciznoj želji koja ga je vodila jaka kao žed, kao glad, kao potreba za snom...

Kada se našao u šumi odbacio je sandučić u kojem je skrивao svoj hrast i onda je morao objema rukama nositi vazu sa stablom što ga je ometalo u hodanju. Nije mu ni padalo na pamet da negdje ukopa hrast i nastavi put sam, uostalom ne bi ni znao kuda ići jer ga je drvo vodilo. Najazad je pronašao jedno zadovoljavajuće rješenje : remenjem je pričvrstio vazu na svojoj glavi i tako se mogao sasvim slobodno kretati...

Hodao je dva dana i dvije noći ne zaustavljajući se ni za spavanje. Nije primjetio da je vaza napukla. Kada je sjeo pod jedno stablo da se odmori, pokušao je skinuti svoj teret sa glave ali mu to nije uspjelo jer se korijenje hrasta bilo ispreplelo s njegovom kosom. Zaspao je shrvan umorom ostavljajući za kasnije rješavanje tog problema. No, kada se probudio ustanovio je da se Drvo čvrsto drži na njegovoj glavi iako se vaza

razbila.

Najvažnije je bilo da je Drvo još s njim... nastavio je svoje lutanje...

Pri jednom padu izgubio je naočale bez kojih nije vidovalo dalje od vrha nosa. Dugo ih je tražio ali ih nije uspio pronaći. Tek tada je bio izgubljen ali začudo nije osjećao nikakav strah.

Danima je hodao kroz tu mutnu izmaglicu punu nejasnih sjena u koju se pretvorio svijet oko njega. Padao je i dizao se sav izranjavam. Spavao je tamo gdje je padao shrvan umorom a da nikada u sebi nije osjetio želju da čuje ljudski glas koji bi mogao značiti izbavljenje iz te situacije...

Cijelo je vrijeme osjećao neko čudno škakljanje po glavi, ponekad i kratkotrajnu oštru bol. Onda su ga oči počele nesnosno peći i uši svrjeti. Rijetko je nailazio na vodu pa je mislio da to peckanje i svrab dolaze od zapuštenosti. Skoro je sasvim oslijepio, a ni sluh ga više nije služio kao ranije...

Ponestalo mu je hrane, a kada je pojeo i posljednju tablu čokolade zabrinuto se upitao što će sada jesti... Ali nešto u njemu mu je govorilo da je hrane u izobilju svuda oko njega. Počeo je jesti zemlju, dobru, masnu, punu minerala i organskih tvari u raspadanju, osjećao se sasvim dobro...

Iako je sada postao sasvim gluhi i slijep osjećao je sve oko sebe kao da gleda sa stotinu očiju i sluša cijelim tijelom. U jednom danu se kretao svega nekoliko metara, a njemu se činilo da leti brzinom vihora; udovi su mu se ukočili, a on je imao osjećaj da je pokretniji nego ikada.

Skinuo je odjeću sa sebe i izuo se. Nožnim prstima je mogao napipati dobru hranu i podzemne vode. Satima bi stajao na mjestu da se napoji i nahrani. Cijelim tijelom osjećao je toplinu, milovanje sunca i uživao je u tome. Radovao se kišama. Dah mu je poprimio novi ritam : postao je spor ali je zato u svakom udisaju uvlačio u sebe svu ljepotu svijeta, a u svakom bi izdisaju isijavao radost življena.

Najzad je pronašao mjesto koje je tražio. Nalazilo se na padini jednog brežuljka. Sunce je mogao osjetiti od istoka gdje je izranjalo pa sve do zapada gdje je nestajalo. Vrh brežuljka mu je štitio zalede od hladnih vjetrova sjevera a vode su tekle na svega nekoliko metara ispod njega. Nalazio se na idealnoj udaljenosti od okolnog drveća koje mu nije svojim krošnjama skrivalo svjetlost juga...

Tek kada je dobro pusto korijenje došlo je u njega ono za čim je oduvijek žudio : potpunost. Znao je i ime mesta gdje se nalazio, bio je to ZAVIČAJ...

Slobodan Petrovski

PROJEKT ORFEJ

Tko bi ikada povjerovao da jedan poluludi, umirovljeni profesor može napraviti vremenski stroj?

Možda zvuči prozaično, ali tog petka dok sam se vraćao kući s posla bilo mi je potpuno svejedno što jest ili nije moguće. Pokušavao sam u širokom luku izbjegavati lokve od kiše na koje nitko od vozača nije obraćao pažnju, ali izbjegavajući automobile, samo sam upadao u druge lokve. Lagana, monotona kiša padala je već drugi tjedan bez prestanka, i počela prijetiti nasipima uz rijeku. Cijeli grad bio je mokar i uvučen u sebe.

Krenuo sam stepenicama na deseti kat. Nije mi se nikamo žurilo. Stepenice su vodile kroz tmurnu unutrašnjost zgrade, i ja sam, i pored kiše, zaželio da postoje požarne, vanjske stepenice kojima bi se bar djelimično mogla izbjegći ista slika. Uvijek mi se činilo da su zgrade u Novom Zagrebu povezane nekom posebnom sličnošću, kao da su potele iz kompjuterskog programa koji nakon kratkog vremena postane predvidljiv i dosadan kao i programer.

- Sara? - pozvao sam mačku čim sam ušao u stan. Nije je bilo. Ponovo nije ni dotakla posudu s hranom. Istresao sam hranu u kantu za smeće i zamijenio je novom. Iako ne znam zašto. Kad je otišla, Silva je odnijela mačku zajedno s većinom pokućstva, i iz potpuno mi nepoznatog razloga ostavila vreću s hranom. Rituala hranjenja još se uvijek nisam mogao odreći, iako je Sara sada bila tko zna gdje; Silva mi nije ostavila adresu. Nisam mogao izbrisati Sarinu sliku iz glave, kako čeka pred posudom i znatiželjno mi češka nogu provirujući.

Sjeo sam na dvosjed ne skidajući se, gledajući po stvarima kao da sam se prvi put u životu našao u vlastitom stanu. Plavi, goli zidovi činili su najveći dio okomitog prostora.

Nisam bio čak ni gladan.

Nakon desetaka minuta zazvonio je telefon. Dobacio sam mu uvrijeden pogled, kao da pripada jednoj od stvari koju je Silva trebala uzeti ali nije. Poslije nekog vremena ipak sam dohvatio slušalicu. - Molim.

S druge strane začuo sam teško, gotovo bolno disanje. Bilo kada prije, iste bih sekunde spustio slušalicu, ali ovaj put ostao sam na liniji smirenio iščekujući što će uslijediti. Imao sam svo vrijeme na svijetu. Umjesto dalnjeg dahtanja, začuo sam kako glas izgovara moje ime.

- Da - rekao sam oprezno. - S kim razgovaram?
- Krpan ovdje - zastrugale su glasne žice s druge strane.
- Na trenutak sam se ukočio.
- Profesore - promumljao sam.

Priča: Miljan Ivezić

- Znam da te supruga ostavila - rekao je glas s druge strane - i da ovo nije dobro vrijeme da te zovem, ali ti si jedini koji može shvatiti.

- Shvatiti što?

- Shvatiti što moram učiniti. Dodi, molim te - slušalica se potom spustila. Odložio sam telefon na mjesto i tromo se uspravio.

Profesor Krpan. Jedna od ključnih Silvinih optužbi bila je da provodim previše vremena s njim. Uvijek mi je govorila kako sve radim obrnuto. Optuživala me kako su mi važne samo potpuno besmislene stvari.

Kad sam minutu kasnije ponovo izašao na kišu, uudio sam kako Silva nije bila daleko od istine. Kiša mi je odmah stala štropotati po glavi, ali nisam se mogao prisiliti da ubrzam korak.

Krpan je bio znanstvenik s vrhuncem karijere u osamdesetima, kad se zbog zagonetnog događaja koji ga je doveo do živčanog sloma definitivno povukao u osamu. Neko je vrijeme bio u zagonetnoj tami da bi se prije pola godine pojавio preda mnom kao avet. Naletjeli smo jedan na drugog potpuno slučajno. Poslije kratkog razgovora, ustanovili smo da stanujemo zgradu do zgrade.

Ubrzo me uvukao me u svoj projekt putovanja kroz vrijeme. Što se mene tiče, imao sam mišljenje da je vremenski stroj naprava koja pripada nekom neodredenom vremenu u budućnosti, a ne nekom skučenom stanu u Novom Zagrebu. Pristao sam iz znatiželje, misleći da je to tek razbribiga kojom profesor prekraćuje dane. Neki umirovljenici rješavali su križaljke, neki špjunirali susjede, neki se beskonačno šetali. Što je onda bilo krivo u gradnji vremenskog stroja?

Koliko sam bio u krvu, shvatio sam tek kad mi se nakon mjesec dana profesor prestao javljati. Nije odgovarao na telefonske pozive niti na brojna kucanja. Zašto? Iskoristio me zbog nabavke opreme. Iz čisto tehničkih razloga neke stvari bile su mu nedostupne, a ja sam mu ih naivno prokrijumčario iz Instituta, cijelo vrijeme zaljubljen u vlastito dobročinstvo. Bio sam iskorišten kao potrošni alat. Zašto me sada ponovo trebao, bila je prava zagonetka.

Odvezao sam se na sedamnaesti kat (ovaj put liftom) i pokucao na Krpanova tamno obojena vrata. Nije bilo odgovora. Začuo sam šum iza leđa, ali dok sam se uspio okrenuti, sve što sam mogao vidjeti bio je djeličnečijeg preplašenog lica koje se povlači natrag. Primio sam kvaku, i, prije nego što sam kročio u Krpanov stan, bacio pogled niz hodnik. Scena je bila filmski *deja vu*; deset sekundi prije nego što plaćeni ubojica krene prema hotelskoj sobi da izvrši posao. Neonsko svijetlo pospano je treptalo.

Ušao sam u sobu i začuo potmulo kašljanje. Nije bilo zraka, a kroz spuštene rolete dolazilo je svjetla dovoljno tek za najelementarnije obrise. Neobična mješavina znoja i nečeg blago slatkastog ispunjavala je sobu. Disanje je dolazilo iz najudaljenijeg kuta.

- Profesore? - pozvao sam ga. Ponovo se začulo kašljanje. - Zašto ste u mraku?
- Ne treba svijetlo - zahroptao je Krpan iz mraka. - Nećeš vidjeti ništa prijatno. Slegao sam ramenima. - Ne znam zašto, ali nisam ni mislio da hoću. Imate neprilika?

PARSEK 66

- Neprilika..?
- Tad me jedino i zovete, sjećate se? Kad vam nešto treba.
- Zar zato i ne postoje prijatelji? - kroz kašalj je rekao Krpan. - Sve što trebam od tebe, ovaj put, može se napraviti i bez svjetla. Neću tražiti ništa teško.

Polako sam se pomakao prema prozoru. Svako malo napipao bih nogom nešto prevrnuto na podu.

- Više volim svijetlo - rekao sam, i počeo dizati roletu. Prigušeno, sivo svijetlo potecklo je kroz sobu. Prvo iznenadenje bio je totalno rasulo. Tamne mrlje neke prolivenе kemikalije pokrivale su pod i ponegdje zidove. Razbijenog stakla bilo je u svakom kutu, namještaj prevrnut, razbacani papiri po podu... Zbunjeno sam se okrenuo i potražio profesorovu priliku. Krpan je bio ogroman, predimensioniran čovjek; imao je puna dva metra visine i kad je hodao, pod je nelagodno škripao pod njegovim teretom. Pronašao sam ga zgrčenog u kutu, lagano nagnutog prema naprijed, u nelagodnom položaju. Dvije velike bjeloočnice dominirale su licem skrivenim u tami.

Podigao sam roletu još za pedalj, i onda shvatio dvije stvari. Profesor je također bio prekriven mrljama. Drugo, te mrlje nisu bile od prolivenе kemikalije. Te mrlje bile su crvene boje.

Krv.

- Rekao sam da nema ničeg ugodnog za vidjeti - promumljaо je iz ugla.
- Što se desilo? - upitao sam tiho.
- Želje - polako je rekao. - Ipak se ostvaruju....
- Želje..? Kakve želje?

- Pronađi si negdje mjesto pa će ti ispričati - rekao je, intenzivno me promatraljući. Vidjevi da se ne mičem, lice mu se zgrčilo još za stupanj. - Sve loše što se trebalo dogoditi dogodilo se. Sjedi.

Bilo je nešto u njegovom glasu, i atmosferi sobe, što me primoralo da se povinujem zapovijednom tonu koji do tada nikad nisam čuo iz njegovih usta. Nisam zapravo znao čemu strah; Krpan je bio neizlječivi samotnjak koji se grozio i najobičnijih telesnih dodira.

Neko je vrijeme šutio, dok sam se ja ogledavao oko sebe pokušavajući dokučiti koje je vrste bio orkan koji je poharao sobu. Pogled mi se zaustavio na nečem što je isprva nalikovalo torbi kakvu srednjoškolci nose na leđima; ipak, oblik je bio sve što su imali zajedničko. Ovo je bio složen komad tehnike. Kao i sve u sobi, i naprava je bila obilježena krvljom. Čak i po zidu je bilo mrlja, otisaka Krpanovih velikih prstiju.

- Mislim da sam ti, prije nego što te zamolim da uništiš stroj, dužan reći što je dovelo sobu do ovog stanja - začuo sam Krpanov glas.

- *Stroj?* Kakav stroj? - upitao sam naivno.

- Zar si zaboravio projekt *Orfej*? - na licu mu se pojavio iskriviljen osmijeh. - Da, dobro si me čuo. Projekt *Orfej*. Vremenski stroj. Uništit će ga, za mene. Ali, ispričat ti ti što je bilo prije...

- Možda bi bilo dobro da malo usporite. Hoćete mi reći da je ova naprava na podu vremenski stroj? Uspjeli ste?

Priča: Miljan Ivezic

- U potpunosti - rekao je Krpan.
Polako je padala noć, i slabušno svijetlo se ponovo počelo vraćati u ništavilo iz kojeg je došlo. Još malo, i sve što će moja osjetila moći hvatati bit će promukli profesorov glas.

- Odavno sam se prestao čuditi stvarima. Ono što mi se oduvijek svjalo kod tebe nešto je slično; ti također možeš hladno podnijeti događaje. Mislim da sam te zato i izabrao.

Nije mi se dopao njegov komentar o mojoj hladnoći. - Za što ste me izabrali?
- S vremenom - zaobišao je moje pitanje, i polako otpočeo priču.

- Kao što znaš, u osamdesetima sam imao popriličnu reputaciju, prije nego što sam nestao sa scene. Cijelo to desetljeće bilo je gotovo smiješno romantično i naivno, i iako sam već bio na izmaku četrdesetih, nisam mogao a da mu i sam ne podlegnem. Bio sam na vrhuncu... Ne znam jesu li to bili trenuci ludila ili najveće pribranosti, ali osjećao sam se natčovječanski. Vrata su se jedna za drugima otvarala ispred mene... Moji radovi bili su neprestano podlagani sumnji, a zatim opće prihvaćani.

- Moj ritam života bio je samouništavajući; spavao sam svega tri ili četiri sata dnevno, i onda se vraćao u Institut. Bio sam tamо prije svih, a odlazio kad je većina ljudi kretala spavati. Zašto... Vjerovatno se pitaš zašto. Osam sati radio sam svakodnevni posao; svo preostalo vrijeme bilo je posvećeno jednom jedinom velikom radu. Projekt *Orfej*.

- Kako je vrijeme prolazilo, počeo sam gubiti kontakt i s ono malo ljudi koji su marili za mene. Prestao sam se obazirati na druge. Na njihove potrebe. I ne samo to. Sati koje sam provodio radeći prekovremeno počeli su mi polako narušavati zdravlje. Glavobolje koje nikada do tada nisam upoznao počele su me stalno pratiti i dodijavati mi.

Nakašljaо se i malo pomakao, još uvijek u pognutom, neudobnom položaju.

- Uvidio sam da neću moći dugo takvim tempom - nastavio je. - Sredstva namijenjena slobodnom istraživanju bila su minimalna. Shvatio sam da postoji samo jedna stvar koja će mi omogućiti da dovršim projekt na vrijeme, s minimalnim gubicima. Osobni kompjuter. IBM je tek krenuo s proizvodnjom prvih primjeraka. Institut je još uvijek imao na raspolažanju samo kumputersku sobu. Ne znam jesu li ikad video takvo nešto. Američki science-fiction filmovi potpuno su neinventivni stavljeni u komparaciju s tom zbrkom. Naravno, nisam mogao raditi na projektu za radnog vremena — tko bi mi vjerovao da sam mu rekao na čemu radim — pa sam svakog dana morao ostajati dulje.

- Bila je jedna osoba, jedan od starijih kolega, koji se uvijek zanimalo za moj rad. Mislio sam da je to jedan od onih rijetkih koji su uistinu riješeni podle zavisti, i povjerio sam mu dobar dio svog projekta. Iznio sam mu svoj problem s nabavkom kompjutera. Ispalo je da on slučajno zna kako je Institut upravo krenuo u nabavku IBM-ovog novog primjerka, i kako će biti više nego sretan ako ga ja uspijem dobiti. Ne znam zašto, nisam bio na oprezu što se nije čak ni začudio kad sam mu rekao o čemu je riječ.

Na Krpanovom licu pojavio se širok osmijeh. - Do tada nisam imao neprijatelja

u životu. Osim osnovnih kontakata držao sam se od ljudi što dalje i nisam od njih očekivao ništa više ni manje. S. je bio jedini—zovem ga tako jer njegovo ime nije više bitno—jedini kojeg sam pustio u vlastiti svijet, na jedan kratak trenutak. Možda sam bio sve sličniji kladitelju na konje koji gubi sve više i više novca i na kraju stavlja sve što ima na poslijednju utrku.

- Idućeg dana krenuo sam na razgovor s direktorom, neispavan, i na rubu živaca. Sve je visilo na jednoj niti. Ako dobijem kompjuter, imam šansu da stignem do kraja bez daljnjih odricanja; ako ne, sve će se srušiti u vodu. Nikada neću zaboraviti taj dan. Znaš li što me direktor pitao, već na ulazu u njegovu sobu? "Kako vaš zajednički projekt?" Zbunio sam se i upitao ga na čiji zajednički projekt to misli. Tvoj i S.-ov, rekao je. Kratko mi je objasnio da je već razgovarao sa S.-om i znao sve o našem dogovoru kako kompjuter ide u S.-ovo osobno, probno korištenje na prvih šest mjeseci. Što, upitao sam, tupo se smješkajući. Mislim da mi je ponovio istu rečenicu deset puta za redom, sve dok više ništa nisam čuo.

- S. je, naravno, bio na razgovoru prije mene i izmislio priču za direktora, još me hvaleći kao starijeg kolegu koji požrtvovno prepušta opremu mlađem.

- Trebala mi je puna godina da se oporavim. Godina sporog, beskonačno dugog penjanja natrag, godina provedena u krevetu. Kao da sam bio mrtav. Dugo sam razmišljao. Provodio sam sate i sate zureći kroz prozor. Gonilo me pitanje *zašto*. Što sam skrivio tom čovjeku? Nikada nisam mrzio niti jedno ljudsko biće; jednostavno sam ih zaobilazio. Kad je prošla ta godina, moje tijelo bilo je zdravo, ali um je još uvijek bio zarobljen tim pitanjem. Konačno sam shvatio da nema razumnog odgovora. Takvu stvar možeš ili oprostiti ili se osvetiti.

- Ne govorim ti o onoj otrcanoj biblijskoj gluposti "oko za oko". Govorim ti o mjeri za stvari. Govorim ti o izboru koji donosiš kao slobodan čovjek. U jednom trenutku savršene jasnoće znao sam da nikada neću imati mira dok se ne osvetim. Na *svoj* način.

- Sabrao sam se i ponovo počeo razmišljati o projektu. Ovaj put vrijeme je bilo na mojoj strani. Nigdje mi se nije žurilo. Kao što znaš iz naše suradnje, moja teorija bila je da zapravo ne postoji samo jedan svijet, ovaj u kome sada živimo, već bezbroj potpuno identičnih, paralelnih svijetova, u isto vrijeme, koji su drugačiji samo po prostornoj linearnej crti. Drugim riječima, ako otpućeš u prošlost u jedan od tih svjetova i ukradeš nečiji sat, vratiš se natrag u sadašnjost, ostaviš sat, i ponovo odeš natrag u prošlost, zatekao bi sat ponovo na ruci tog čovjeka. Nikada se ne bi mogao vratiti natrag u svijet u kojem si mu uzeo sat jer je paralelnih svijetova toliko puno da je nemoguće precizno locirati prijašnji. Moguće je beskonačno se vraćati u isti trenutak, samo u jedan od drugih, "pomaknutih" svijetova.

- Znači da to što napravite u prošlosti ne bi imalo utjecaja na budućnost?

- Utjecalo bi samo na jedan svijet. Shvaćaš li koje su mogućnosti toga stroja? Možeš beskonačno grijesiti i ispravljati greške.

Nisam znao da li da se nasmijem ili da pokušam pobjeći. Naravno, nisam napravio niti jedno. Nepomično sam sjedio i pokušavao ne gledati u mrlje od krvi. I ne pitati se za njihovo porijeklo.

Priča: Miljan Ivezić

- Prošle su godine - nastavio je Krpan - i, iako sam se bavio raznim stvarima da preživim, nikad nisam zaboravio projekt. Konačno, ti si se doselio u moju blizinu i omogućio mi nabavku opreme koja mi je nedostajala da ga dovršim. Ovaj put bez nervoze. Isključio sam te kad sam bio siguran da imam što hoću—htio sam biti sam, ne uvlačiti nikoga u to.

- I, što ste napravili? - upitao sam. - Da li postoji i približno išta što bi moglo S.-a povrijediti kao što je povrijedilo vas?

- Vidiš, suptilnost mi nikada nije bila na pameti - hladno je rekao Krpan, i iznenada se uspravio.

Srce mi je preskočilo dva udarca dok sam hipnotizirano gledao kako gomila mišića i kostiju hita preko sobe. Bio sam potpuno paraliziran. Nadomak mene, zaustavio se, i podigao stroj s poda.

- Vrlo je jednostavan - pokazao mi je upravljačku ploču - samo utipkaš vrijeme i mjesto - i tamo si. S. je bio prilično zatečen kad me ugledao u svom stanu. Zaista.

- Što ste napravili?

- Što misliš? - sablastan osmijeh prošao mu je preko lica. - Nikada neću zaboraviti izraz njegovog lica kad sam se iznenada materijalizirao iz ničega, ravno pored kreveta. Znaš li da je idiot nosio noćnu kapicu, da mu se ne pokvari frizura? Pao je s kreveta na koljena i počeo me moliti za život. Kako je mogao slutiti koliko je zapravo beznačajan? Kad sam ga bacio preko balkona, dolje u ponor, pala mi je na pamet ona besmislena misao koja dode kad netko pogine bez razloga - "kakva beznačajna smrt". Shvaćaš li o čemu je riječ? Zločin je na taj način odvojen od kazne.

- Kažite mi jednu stvar - rekao sam, pokušavajući ostati miran. Srce mi je divlje lupalo i pokušavalo uskočiti u grlo. - Zašto ste me zapravo pozvali? Stroj ste isto tako mogli i sami uništiti, iako još uvijek ne shvaćam zašto to hoćete.

- Nisam još završio - rekao je Krpan. - Poslije S.-ove smrti shvatio sam da se oštrica moje mržnje nije istupila; naprotiv, postala je još uboštija. Ponovo sam se vratio u prošlost; naravno, u potpuno različiti svijet. I zatim ponovo. Sve dok nisam izgubio trag koliko sam puta bio.

- Vi ste potpuno ludi - rekao sam neuvjerljivo. - Sve ste izmislili.

- Ova krv po stanu ne potiče od mene. Vidiš, vraćao sam se u prošlost sve dok nisam shvatio jednu stvar. Pogodila me kao eksplozivni projektil. Kakva korist od osvete, ako S.-a uvijek ima još? Ima ih bezbroj, i sve i da živim beskonačno dugo, ne bih imao vremena za sve. Shvatio sam da sam dobio što sam tražio i da je vrijeme za povratak. Sve i da ubijem S.-a u sadašnjosti, još bi uvijek ostao neograničen broj S.-ova u paralelnim svijetovima. Deveti krug pakla, zar ne? Jednostavna osveta, osveta koja se činila kao da je ultimativna, pretvorila se u najgoru noćnu moru.

- Taj zadnji put, umjesto da se vratim u sadašnjost, desila se nekakva greška—takve su stvari uvijek moguće—i ponovo sam se našao pred S.-ovim krevetom. Ležao je na podu mrtav, u istom položaju u kakvom sam ga ostavio. Trenutak sam ga zburjeno gledao, razmišljajući što se desilo, ali onda sam začuo nekakav neobičan zvuk i sklonio se iza vrata. Tada se desilo nešto neobično; ugledao sam samog sebe. Izgledalo je kao da

PARSEK 66

sam se vratio u trenutak maloprije. Bio je to jedan od mojih ja koji je tek stizao da se osveti. Gledao sam samog sebe kako prilazim S.-u, i čudim se tko ga je ubio. Ono što je sve zauvijek promijenilo bio je izraz moga lica. Bio je to najgadljiviji prizor moga života. Izraz posvemašnje razočaranosti i gubitka. Shvatio sam koliko je niska moja ovisnost o osveti. Postalo mi je jasno kako sam, umjesto gospodara, tek lutka vlastite osvete.

- Čekao sam dok nisam otišao, ne mogavši se pomaknuti. Dvije stvari su mi prošle kroz glavu; jedna, da je zaista sve moguće, i druga, da se, kad sve postane moguće, stvari unište i propadnu. *Zato te tražim da uništiš stroj.*

- Zašto ga sami ne uništite?

- Ne mogu. Da li bi ti mogao ubiti vlastito dijete?

- Vi mi gorovite o ubijanju?

- Misliš da ne znam dovoljno?

- Znate što ja mislim? Mislim da ste me pozvali samo zbog toga što ne biste podnijeli da stroj nestane a da nitko ne sazna za njega. Mislim da ste, iza te prividne, površinske odvojenosti, jače ovisni o ljudima nego itko drugi koga znam.

Prišao sam mu i uzeo stroj iz njegovih ruku. Šutke me gledao, ne pomicući se. Pogled mi je pao na mjesto gdje se ukucava vremenska destinacija, i zatim mi je na um pala ideja. Bila je plod iznenadne inspiracije, ali činila mi se boljom i neškodljivijom od Krpanovih opsesivnih ideja koje su se godinama množile u mraku. Prije nego što je shvatio što radim, ukucao sam jedan datum u stroj.

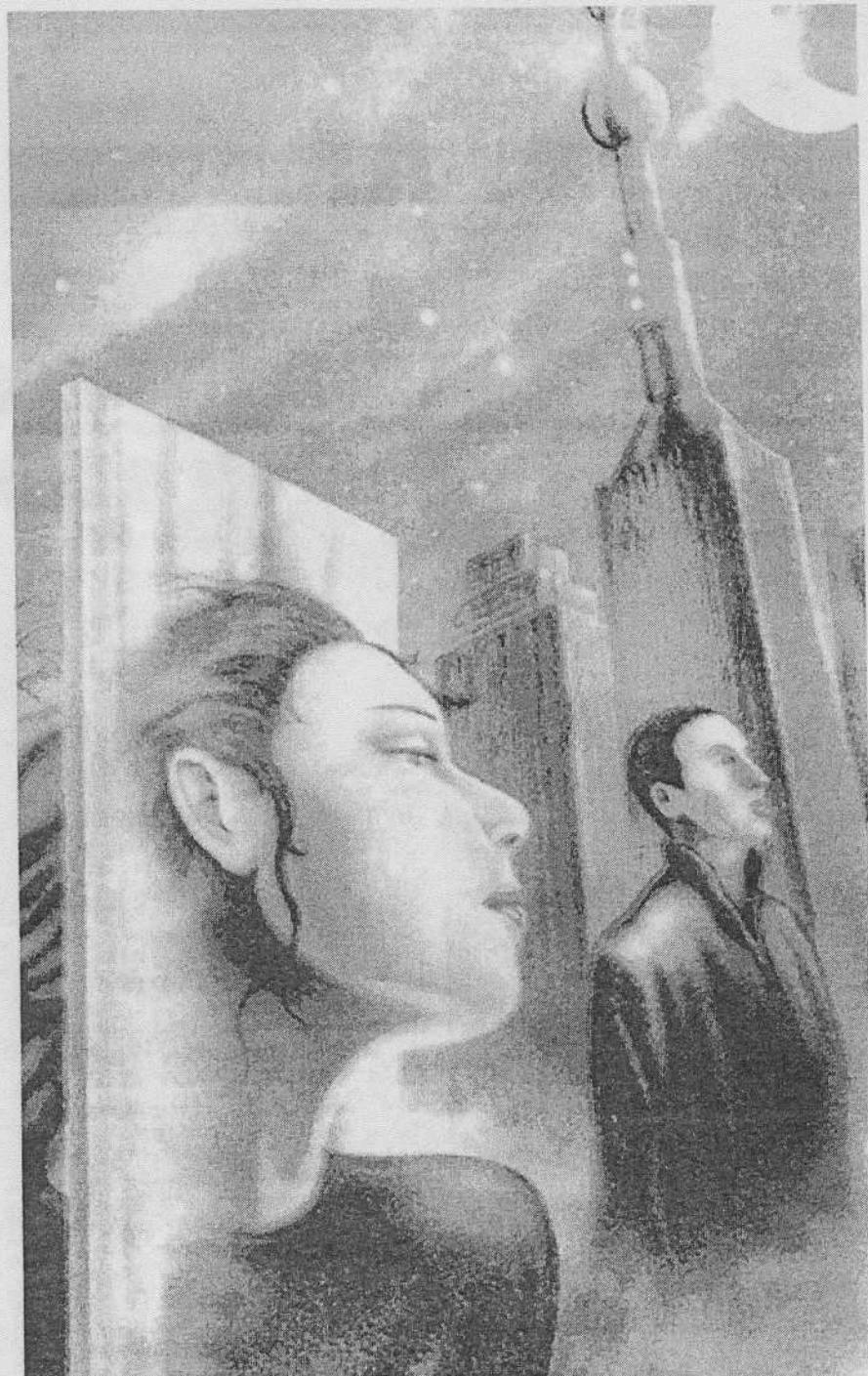
- Ne! - začuo se njegov povik, i u trenutku kad se njegova masa trebala srušiti na mene, bio sam odnešen crnim vrtlogom prošlosti. Bio sam izbrisana iz postojanja jednog svijeta.

Dvanaest godina prije

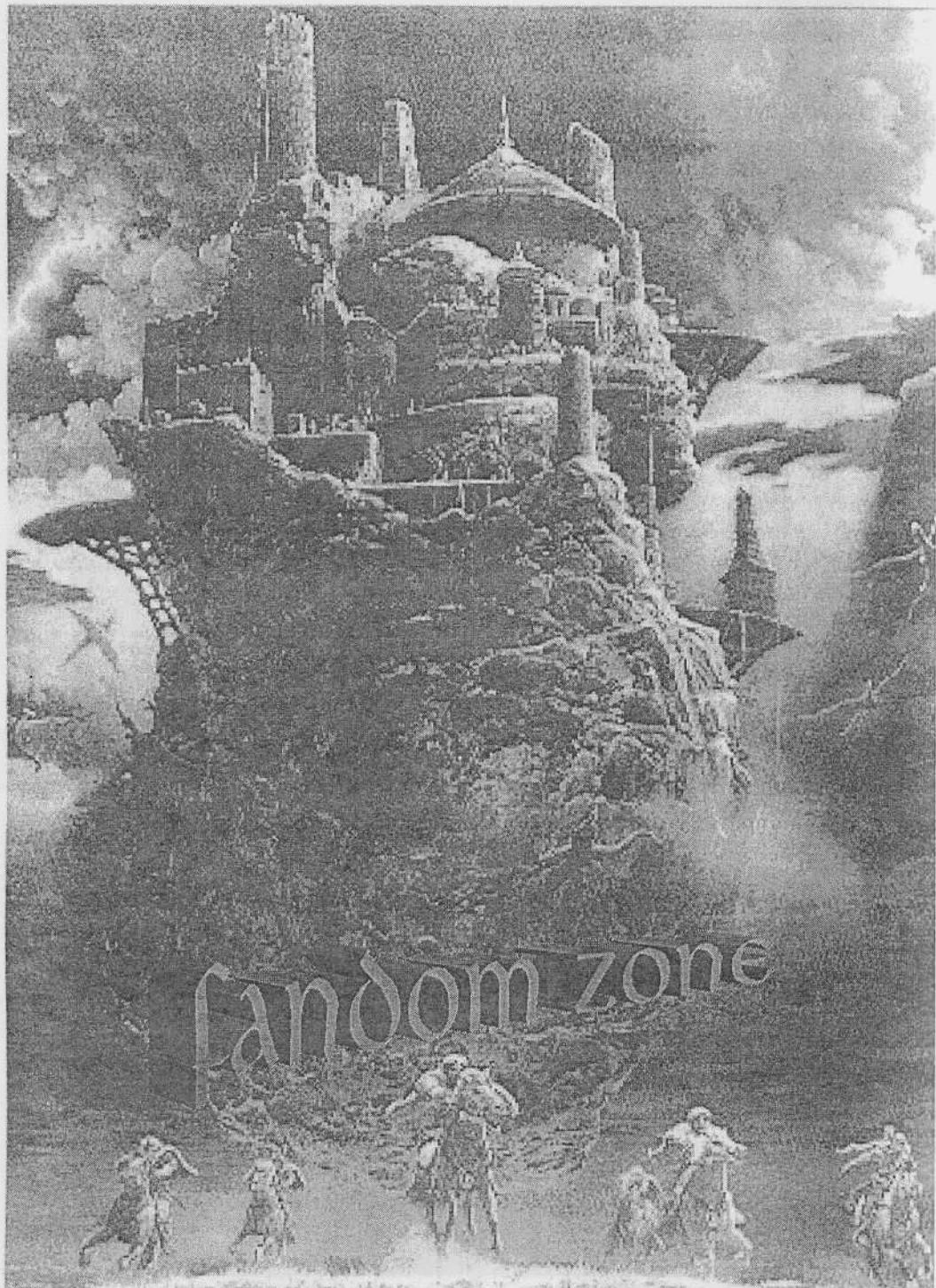
Sara još nije bila okoćena, prije dvanaest godina. Gledao sam Silvu kroz prozor knjižnice. Znao sam da će je naći tu, na početku Zvonimirove. Polako sam krenuo unutra, bezbrižan hoću li imati problema prilikom upoznavanja. Znao sam je bolje od ikoga. Što da napravim? Mogao bih je slučajno dotaći ramenom. Ili... povesti razgovor o nekoj od knjiga koje toliko voli...bilo što.

Bila je plavokosa kao i uvijek. Taj njen hladan pogled, bio je isti, sve je bilo isto; dugačke, tanke noge, blago povijen nos, jedva primjetne pjege na licu, sitne uši. Neka neobična, krhk načinost bila je skoro jedina promjena na njenoj pojavi. Bila je tako mlada. Sve je bilo isto, a ipak, osjećao sam u sebi gotovo proljetnu svježinu. Težina vremena spala mi je s ramena čim sam je vidio. Silva.

Miljan Ivanić

FANDOM ZONE

SFaštanka

Ajme, ljudi !!! Koliko fanzina !!! Super !!! Nemre se čovjek izradovati jednom fanzinu, a ono pojavi ih se još . Izašao je prvi broj fanzina kojeg izdaje riječka AURORA. Još ga nisam vidio, ali jedva čekam. Obradovao nas je predsferekonski broj (kutinskog kluba SFINGA) *Another World-a* br. 9, koji nam je, uzgred rečeno, izrazito vizuelno prihvatljiv, i prepun kvalitetnih informacija (doduše nezaklaman, ali ne budimo lijeni !!!). Inače, najavljuje se SFerakonska promocija trećeg broja svehrvatskog *Zvjezdanih navigatora*. Jes !!! Priredit će ga, kako smo čuli, tehnički urednik *Another World-a*, Tomislav BUKOVAC.

Najavljen je i, dobro uhodana, osječka *Via Galactica*.

U opticaju je zabregački strip fanzin *Endem*, ovaj put pod cool nazivom *Heavy Endem*. To im je broj 11. Obratite pažnju na Señorove pustolovine !

Ako ovo sada čitate, a metafizički je to upravo najvjerojatnije, imate u rukama (Ovo nema nikakve veze s brojem 666, iako bi neki upravo htjeli da bude u tom smislu. D. F. je tako obradio 6 knjiga za svoj članak; kaže, hoće baš za ovaj broj !) 66-ti broj *Parseka*.

Eh, pa da!!! Puljani najavljiju prvi broj svog fanzina (Tko zna možda je već izašao ?!).

Očekujemo, naravno, i *Ni riba, ni meso*. Jel tako Vlatko ?!!!

U Zagrebu su izašla dva nova SF fanzina. Jedan, pod uredničkim pokroviteljem Davorina HORAKA, a zove se *Kvobit* . Ako ste ga fulali kupiti za promotivnu cijenu od 8 kunića, vjerovatno će

PARSEK 66

vam biti dostupan za nezamislivih 10. U drugom je svoje prstiće imal Tihomir TIKULIN-TICO; poznati Endem-ovac. Fanzin se zove *Nexus* i bavi se filmom, TV-om, knjigama, stripom, ilustracijama te glazbom – ko što reklama sama kaže(op.ur. čitaj Parsek, kažem ja).

Ne ludujte previše na ovom SFerakonu, ostavite si i malo snage za već najavljenu ljetnu SF konvenciju u Osijeku !!! HA ! Samo se šalim...Dobru zabavu i ne zaboravite malo zagnjaviti poznate SFerakonske goste. Znate ono: malo po malo i džumbus ! Nek nas se imaju razloga sjetiti !!!

Evo, divote li, i informacije, iz prve ruke, od najmlađeg hrvatskog SF kluba, riječke AURORE :

Cijenjeno uredništvo PARSEK-a,

kao prvo, nadam se da vas ne nervira previše moj character set, ali emocionalno sam vezan za njega i ne znam kako ga promjeniti. :)

Kao drugo, ja sam Daniel Antunović, predsjednik SF kluba "AURORA", i kao takav pokušat ću vam dati sve informacije koje mi padnu na pamet tijekom ovog kišnog jutra. :(

Nešto od toga (u drugačijem obliku) možete naći i na: <http://posluh.com/aurora/> pa vas pozivam da posjetite i te stranice i slobodno se poslužite svime što tamо nađete. Te stranice se u zadnje vrijeme izrađuju punom parom, pa će te tamо naći više informacija za tjedan-dva.

Daklem, SF klub "AURORA" osnovan je u 10. 7. 1996, ima 30+ članova, mjesecnu članarinu 10 kn, i sastaje se svakog petka u 18 sati u riječkom kafiću "La Grotta" (naći ćete ga tako što od autobusnog kolodvora krenete Korzom do Radio Rijeke, skrenete lijevo prema hotelu "Bonavia", uspenjete se stepenicama sa desne strane hotela, na vrhu stepenica skrenete desno, prođete pored kafića "Iskra" i nakon 50 metara ugledate "La Grottu").

FANDOM ZONE

Inicijativa za osnivanjem kluba u Rijeci pokrenuta je nekako nakon SFerakona '96, pa bi se moglo reći da nam je SFera stariji brat i uzor, svakako ne jedini. I osječki klub je odigrao svoju ulogu preko jednog Osječanina na privremenom studiranju u Rijeci.

Do sada nije učinjeno ništa revolucionarno, ali planovi za ovu godinu su ambiciozni. Izdan je prvi (zapravo, nulti) broj fanzina "PRIME", a u pripremi je još jedan koji bi trebao biti predstavljen na SFerakonu '97.

Tražimo najbolji način da organiziramo klubsku biblioteku i videoteku (naime, snimamo X-files i Voyagera sa HTV-a za kolekciju), ali nam nedostatak prostorija koje bismo mogli zvati svojima stvara najveće probleme.

Volimo putovati i družiti se, pa je tako dobar dio članstva bio na ovogodišnjem Kutikonu, a još bolji dio članstva će biti prisutan na SFerakonu.

Najveći projekt na kojem sada radimo je organiziranje Kona (pod radnim nazivom "RiKon '97"), negdje početkom listopada. Kontakt osoba za Kon je Petar Leko, tel. 051/510-478, pleko@rijeka.riteh.hr

Prosječan sastanak kluba protekne u igranju MAGIC-a, iako se u posljednje vrijeme ponekad dešava i nešto drugačije (ad&d turnir, u pripremi su i "ozbiljne" astronomске rasprave i književne i filmske tribine).

Ako želite stupiti u vezu s nama, najbrži i najpouzdaniji način je E-mail na adresu: aurora@pedagog.human.pefri.hr jer tu poštu čitaju svi članovi kluba koji su na netu.

Možete i pisati na: SF klub "AURORA" J. Rakovca 5 51000 Rijeka ili zvati na: tel. 051/424-872 Daniel Antunović

Lijep pozdrav i do skorog viđenja.

P.S. Vi to lijepo slozite kako vam odgovara, ako mislite da nesto nedostaje, recite, smislit cemo jos nesto.

Daniel Antunovic +385 51 424 872
dantunov@pedagog.human.pefri.hr

SF Klub "AURORA" -
aurora@pedagog.human.pefri.hr
<http://posluh.com/aurora/>

(((((* OP. UR. PUNO, PUNO, PUNO FALA !!!))))))

Vaše uredništvo

Logično!

Dakle, opet ja, vaš lokalni stručnjak za čudne jezike. Ove je godine na tapeti lojban (čitaj: ložban), jezik drukčiji od bilo kojeg drugog koji ste do sad vidjeli. (Da, da, znam da sam to rekao i za klingonski. Nema veze.)

lojban (yo, uredniče, nemoj mi stavljati L, ja baš 'oču malo slovo) je jezik nastao zbog istraživanja u lingvistici, ali od tada se našlo i drugih svrha za njega, pa je upotrebljen par puta i za jezike vanzemaljaca u omiljenom nam žanru. Ostale namjene uključuju sporazumijevanje s umjetnim inteligencijama, globalni jezik i fakat zabavnu igračku za ljude koje takve stvari privlače.

Zašto je lojban tako zanimljiv? Zato što je njegova gramatika sasvim neuobičajena: manje liči na gramatiku nekog jezika nego na matematičku logiku ili programski jezik Prolog. Zato što sve što možete reći u lojbanu, možete i zapisati. Zato što je kulturno neutralan. Zato što ja tako kažem.

Dakle, istražimo ove stvari ukratko. Kako to mislom, logičan? Eto ovako: nema imenica, glagola, pridjeva, priloga i svega onog ostalog šrota kao u drugim jezicima. lojban ima argumente i predikate. Terminološka razlika? Tko god vidi rječnik korjenskih predikata neće tako misliti. Npr, ako pogledate englesko-hrvatski rječnik, engleska riječ go znači ići. lojban riječ klama ima slično značenje, no ono što u rječniku piše je **x1 ide k/u x2 od/iz x3 kroz/putem x4 na način/prijevoznim sredstvom x5**. Što je sad to, pitate se? Što, ne? Zakaj onda čitate ovaj članak?

Oni iksevi gore su mjesta kud idu argumenti: prvi, koji označava onog tko ide (mi bi rekli subjekt), drugi ili mjesto kamo se ide, treći, koji označava ishodište, mjesto odakle se ide, četvrti, koji nam govori kuda, tj. kojim putem se ide, te peti koji kaže kako se ide. Argumenti mogu ostati nepotpuni, mogu mijenjati numeraciju zahvaljujući vrlo fleksibilnoj gramatici, mogu se čak i izbacivati iz odnosa koji neki predikat izražava. Tako, samo manipulacijom argumentima, možemo dobiti ono što bi mi bili u iskušenju nazvati pasivom (ako zamijenimo mjesta 1. i 2. argumentu) i mnoge druge odnose za koje mi nemamo imena. Znači, svaka riječ ima svoju "strukturu" koja određuje što koji argument znači.

OK, kak sad npr. kažem da auto ide? Kak se kaže **auto**? Pogled u rječnik nam govori **karce**. No ako pogledamo malo bolje, vidjet ćemo da to zapravo znači **x1 je auto za vožnju x2 s pogonom x3**. Da bi dobili auto kao "imenicu", dakle, argument, koristimo riječ koja znači **ono što opisujem kao takvo da paše kao prvi argument sljedećeg predikata**. Znam da zvuči zeznuto, ali čovjek se brzo privikne. Stroj valjda još i brže.

A propos privikavanja, veznici zahtijevaju dobar komad. Nema sastavnih i rastavnih, posljedičnih i vremenskih... Sve to ostavljamo iza nas, ulazeći u svijet konjunkcija, disjunkcija, negacija, ekvivalencija i dr. A ako želimo izraziti neke

druge odnose koje smo do sad navikli rješavati veznicima, morat ćemo malo bolje razmišljati; npr. prevodeći ovu rečenicu, trebalo bi utvrditi izražava li ona riječ **ako** logičku ili prirodnu kauzalnost, izraz motivacije ili razloga. (Za znatižljive, pravi je odgovor ono treće).

Sintaktičke dvomislenosti nema. Što kod nas znači izraz **plave kose**? Da, može biti opažaj nekoliko glava s blond vlasima. Može biti vrtna ostava s modro obojenim instrumentima za rezanje trave. A može biti i konstatacija da neki ljudi pokušavaju natjerati vodu da se dulje zadrži na padini brijege. Ili, na engleskome (pošto ga većina nas SF-fanova poznaje bolje nego materinji nam jezik), **Time flies like an arrow** najčešće znači da vrijeme ide prebrzo. No, J. Random Alien bi se mogao pitati i zbog čega vremenske mušice vole tu neku strijelu, i, dapače, što su to uopće vremenske mušice. Takvih stvari u lojbanu nema. Kako je to jedan lojbanistanac vrlo spretno rekao, "Fakat ne znam kaj si ti htio reći, al' jako dobro znam kaj si rekao."

Što se tiče zapisivanja, u lojbanu su i interpunkcije riječi koje se izgovaraju ravnopravno svim drugima, kao i emocionalni tonovi. Ako se obilježe i naglasci u tekstu, možemo izbaciti i razmake između riječi - potpuno su nepotrebni, nedvosmisleno se zna gdje koja riječ završava, a druga počinje. Moja se role-playing ekipa malo iznenadila kad je jedna članica od ludog čarobnjaka prerušenog u uličnog prodavača Emeriken Ajskrima dobila kornet s očnim vriskom. Tako nešto u lojbanu nije moguće. Neki su se žalili da to ograničava poeziju, no svaki jezik ima svoje tipove izraza koji se teško prenose u druge jezike, pa tako i lojban. Ekstenzivna gramatika nudi mnoge mogućnosti, i prijevod umjetničkog lojban teksta na neki od nama poznatijih jezika je posao sasvim usporediv s prijevodom japanske haiku poezije.

Ako se umjetnički izraz Japana može usporediti s djelima na lojbanu po težini prevodenja na hrvatski, kultura se Japana ili bilo kojeg drugog naroda nema šanse usporediti s lojbanistanom iz jednostavnog razloga: ljudi koji govore/pišu/na druge se načine izražavaju u lojbanu pokušavaju lišiti svoje tekstove svih kulturnih referenci - jer tekst bez kulture je tekst dostupan svima, a ne samo jednoj kulturi. Čak i strojevima, ako ih ikad natjeramo da nas razumiju malo bolje nego sad.

Ostao je za objasniti još samo jedan razlog s početka, ali odbijam bilo kome reći što sam pod time mislio. Ako vas još išta zanima o lojbanu, dobro ste došli na radionicu lojbanu na SFeraConu '97. Onda možda jednog dana i doživim da netko iz Hrvatske, nekad, jednog lijepog dana dode do mene i kaže mi **ju'i doi goran. i mi'jo bosnu .au** (yo, uredniče, da se nisi usudio dirati m... Noli tangere puncta mea! .i ko na zunti tu'a lei mi deple'u)

co'a mi'e. goran.

PARSEK 66

A long time ago in a galaxy far, far away...

STAR WARS

Za moju generaciju STAR WARS je kolektivno iskustvo. Svi znamo što je to STAR WARS i svi ga volimo. Sedamdesete su bile stvarno zanimljivo vrijeme za odrastanje. Mogli smo biti veliki istrazivaci, mogli smo biti svemirski putnici, tvorevina zaludenog kompjuterskog uma, Rosemarine bebe ili cak sam Satana (Omen).

Vjerojatno ste svi culi za Lucasovu izjavu: "When I wrote STAR WARS I wanted to give a fairy tale to a generation that had none."

Lucas kao da je znao da je našoj generaciji, generaciji rastavljenih roditelja, uništenih porodичnih vrijednosti i problema sa drogom potrebno upravo nešto takovo da nas nauci vjernosti, poštenju, razlikovanju Dobra i Zla i borbi za ono u što vjerujemo.

Ovih dana u zagrebackim kinima mozete pogledati doradene verzije ova tri filma. Zašto ih se moralo doradivati? Zanimljivo pitanje! Vaša je sreća što u videotekama još uvijek mozete posudit stare, originalne verzije ova tri filma! Radi grešaka, a ima ih puno! Ponovo smo se odlucili zrtvovati za vas i pregledati sva tri filma te najzanimljivije bloopere poredati redoslijedom kako se u filmovima pojavljuju.

A NEW HOPE:

Nakon što Princeza Leia preda planove R2 - D2-u on odlazi od nje, prolazi pored C - 3PO-a i dalje hodnikom, prošavši sve sporedne hodnike. Da se scena nastavlja on bi se zabio u zid!

U sceni kad Javasi unesu R2 - D2-a u svoje pješčano vozilo te se on ogledava oko sebe, kroz veliko crno oko mozete vidjeti glumca.

FANDOM ZONE

Kad R5 - D4 poznatiji kao crveni eksplodira, te odluka o kupnji padne na našeg R2 - D2-a, medu Javasima pored njega mozete zamjetiti našeg crvenog prijatelja (onog istog na kojem Luke drzi ruku desetak metara dalje).

U sceni u kojoj R2 prvi puta Lukeu prikazuje snimku Leiaeine poruke 3PO malo drzi, malo ne drzi krpu u ruci, i to se ponavlja nekoliko puta!

U sceni vecere sa Owenom i Beru Lars Luke pocinje pitи svoje pice lijevom rukom, a isti gutljaj sekundu kasnije završava desnom.

Smedi makrame na zidu u kući Beni Kenobi nestaje i pojavljuje se kao svaki normalan magični predmet!

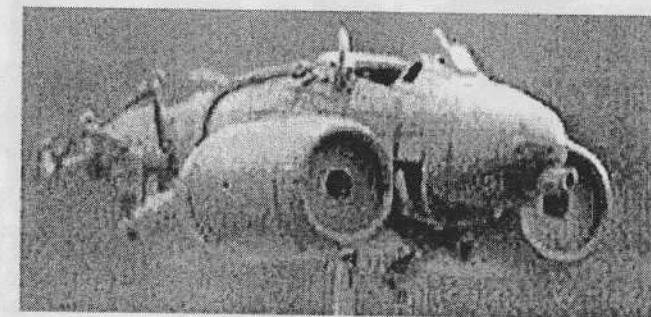
Konferencijska sala na Zvijezdi Smrti izgleda vrlo lomljivo, naime zidovi joj se dosta cesto ljušaju.

Nekompletne kostime aliena u Mos Eisley Kantini bolje je ne nabrajati, kao ni nekompletost i nedosljednosti Millennium Falcona, ili ponavljanje scene u hangaru prije poljetanja u napad na Zvijezdu Smrti, prvi puta iz blizine, zatim iz daljega.

Ako se odlucite pazljivo pratiti film zamjetit ćete da se udubljenje na 3PO-voj glavi kroz film konstantno šeta s lijeva na desno.

EMPIRE STRIKES BACK:

Dok dvojica oficira prilaze Leai i objašnjavaju da je kasno i da moraju zatvoriti vrata baze ta se ista vrata zatvaraju ne ispuštajući nikakav zvuk, sekundu kasnije nakon Chewievog urluka ista se vrata ponovno zatvaraju, ovaj put uz zvučne efekte.

Model broda koji će biti upotrebljen u prequelima

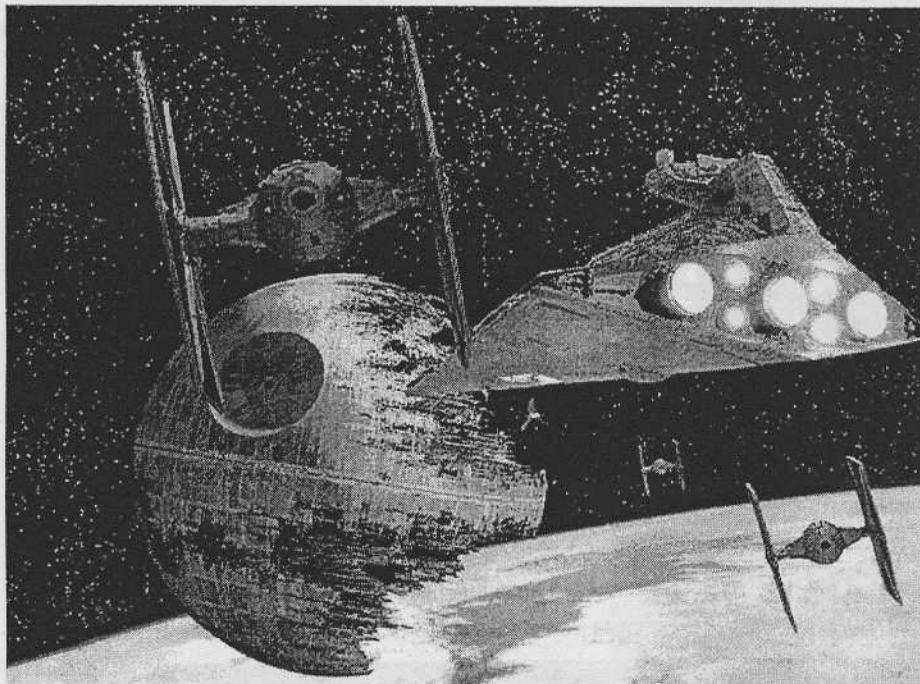
U sceni na Bespinu kada Chewi sakupi ostatke 3PO-a i iznosi ga iz otpada na njegovoj glavi mozete vidjeti sliku kamere, snimatelja i ostalog osoblja.

Kada Lando vodi Hanu i Leiu na veceru, Lando i Han konstantno zamjenjuju mjesa lijeve, odnosno desne Leiaeine strane.

PARSEK 66

Za vrijeme borbe između Lukea i Vadera na Bespinu cesto mozete vidjeti ruke koje pomazu likovima ustati, kao i trambolin iza Lukea kad iskace iz stroja za karbonizaciju.

RETURN OF THE JEDI:

Kada droidi prvi puta ulaze u palacu Jabba the Huttu u pozadini se cuje masa alienskih glasova. Jedan od njih je Greedov (to je onaj lovac na ucjene kojeg je u prvom filmu Han ubio u kantinji), sa točno istom recenicom iz prvog filma.

Nakon što R2 prikaze Lukeovu holo - poruku pratite narednih par scena, naime desetak sekundi film se kreće unazad.

Kada Oola (plesacica) pokušava pobjeci od Jabbe mozete vidjeti njezine grudi u trenutku kad joj spadne kostim.

Sekundu prije no što spusti masku da pokaze gledateljstvu tko je Lando pri ulasku u prostoriju udari glavom o zid.

U svim bliskim scenama dok Lando visi iznad Sarlacc, ni u jednoj nema ništa na rukama, dok slikan iz daljine nosi crne rukavice.

Kao što svi dobro znamo Luke je za vrijeme bitke na Jabbinoj jahti pogoden u ruku,

FANDOM ZONE

zar ne! Kad hvata uze sekundu kasnije ruka je u savršenom redu, sekundu kasnije kad okreće top ruka je ponovno unakazena, dok za vrijeme skoka sa sestrom u narucu ruka izgleda tip - top.

Za vrijeme brifinga prije napada na drugu Zvijezdu Smrti, kad se tek pojavi hologram orbitira oko Endora sa lijeva na desno, dok u svin kasnijim scenama to cini sa desna na lijevo.

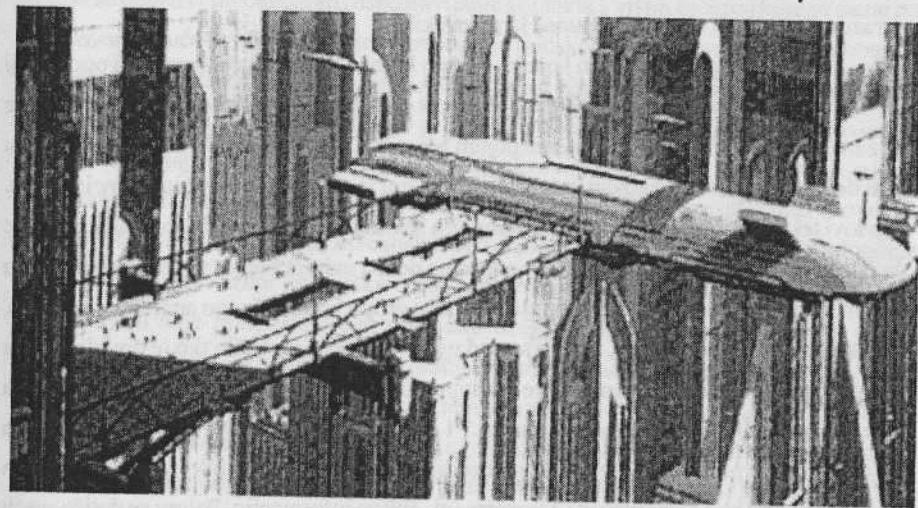
U sceni spuštanja šatla na Endor u kadru s lijeva mozete zapaziti ogradu i natpis pored nje - California National Park.

Pri izlasku iz shuttlea, kad stigne na Endor, Vader, vjerojatno koristeci Force umjesto da udari o rub glavom prolazi kroz njega.

Kod snimanja scene uništenja bunkera na Endoru za zaštitu glumaca korišten je pleksiglas, tako da se u sceni u kojoj svi trče od bunkera može zamjetiti Han Solo kako bježi u dva smjera odjednom, od i prema bunkeru.

U vrijeme kada su filmovi radeni efekti korišteni u njima bili su vrhunac mogućnosti, i ovakve greške i nedoslijednosti lako je prepoznati u svakom filmu, no Lucas perfekcionist kakav je nije zelio napustiti svoje cedo, zato trkom u kino u potragu za neispravljenim ili novim greškama!

Bojana

Prva scena koju ćete ugledati 1999. nakon što žuta slova zamaknu u daljmu....

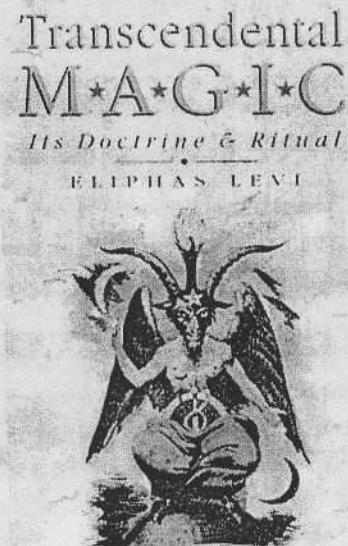

PARSEK 66

6 prigodnih djela

Eliphas Levi: Doktrina i Ritual Transcendentne Magije

Do sredine devetnaestog stoljeća, magija je i dalje umotvorina srednjeg vijeka, znanstveno na nivou djeteta sa svim dječjim bolestima. Za uozbiljenje ezoteričnog velikim je djelom zaslužan francuski Majstor Alphonse Louis Constant, koji kao i mnogi prije i poslije njega nije mogao odoljeti čarima Kabale, pa je preveo svoje ime na hebrejsko u Eliphas Levi Zahed. Njegova najpoznatija knjiga se sastoji iz dva dijela (Doktrina i Ritual) koji su pak sastavljeni od 22 poglavlja svaki. I u samoj nutrašnjosti djela je Tarot dosta zastupljen i čak vrlo dobro pokriven. Tu Levijeva neobuzdana mašta stvara pozitivne efekte i uzdiže Tarot na dostojni nivo. U drugim dijelovima, nažalost to nije slučaj, i neobuzdanost uvodi čitaoca u zbrku i nerazumijevanje. Knjiga je prepuna Harmsovskih besmislica tipa "Apsolutno je to koje je. Pa ono koje je na neki način prethodi onom koji je." kojima pokušava prikriti svoju nesposobnost objašnjenja raznih pojmoveva, a i nastoji se ne zamjeriti Crkvi previše. Jer, na sam pojam Magija, Crkva reagira burno, a Constant je u duši dobar kršćanin i obrezovan kao svećenik, pa mu je očiti cilj pomirenja Crkve i Magije. Dijelovi teksta su toliko impregnirani moralnim zakonima i načelima da ponekad pomislite da čitate katekizam. U knjizi je jasna podjela na dobru magiju kojom se bave Magovi i zlu kojom se bave Čarobnjaci. Sebe svrstava u prvu grupu i bezrezervno anatemizira drugu. Kada govori o nekromanciji, zgraža se nad njom i komentira: "Bilo tko je dovoljno lud i zao da to pokuša je osuđen na himere i fantome. I iako je postupak iz Velikog Grimoirea najefikasniji, nikome ga ne preporučamo." I onda se baci na pedesetak stranica nizanja pikantnija tipa prizivanja davola, najrazličitijih potpisa istog, od Inkvizicije posudenih opisa inicijacija kod Manihejaca i Templara i sl. Tek za informaciju. Potom se dotiče starih Majstora, Paracelsusa (tek da pokrije prethodnih pedesetak "groznih" stranica pričom o

FANDOM ZONE

dobrom doktoru), Lullya i Flamela (koje veliča kao uspješne pretvarače zlata), te Postela (kojeg i inače najčešće citira). Ritual završava s Nuclameronom Apolonija od Tijane. Na kraju ostaje okus nedorečenosti, jer Levi dosta toga obećava kroz knjigu u stilu "vratit ćemo se kasnije na to", ali od tih obećanja malo ih ostvaruje. Tako možemo zaključiti da Levi ovom knjigom na operacijskom nivou ostaje medevijantan (iako se njegovi rituali uvijek oslanjaju na eksplisitnim simbolima), ali da svojom filozofijom okultnog, spajajući hermetizam s metapoetikom nudi uzbudujuću sliku svoga svijeta.

2. Frederick Anas: O Magiji

Ništa se ne zna o autoru knjige koja je objavljena u Berlinu 1864. u 64 primjerka u privatnoj štampariji. O Magiji je vrlo brzo stekla kulturni status među proučavacima ezoteričnog (snažno inspiriravši veličine poput Guaite i Crowleya). Knjiga je podijeljena u pet dijelova: O prirodi Magije, O teoriji Magije, Uopće o Okultnom, Grimoar i Koncept Magije. U prva dva dijela Anas objašnjava osnovne pojmove vezane uz Magiju, njezin povjesni pregled, te glavne Majstore i njihove uspjehe i neuspjehe. U trećem dijelu se autor dotiče magičnih postupaka skoro svih poznatih knjiga Magije i Grimoara, obrađuje ih i u glavnom odbacuje kao nekorisne ili neistinite, a preostalih 64 upotrebljivih razlaže u četvrtom poglavlju koje je zaslužno za veličinu ove knjige. Skoro pola čarolija se bavi evokacijom (poziv ili komanda biću da se pojavi) i invokacijom (uspostavljanje kontakta s višim bićima) koje su same po sebi uznemirujuće ("Magija zahtijeva žrtvovanje ljudskog bića, s time da ritual ne obavlja prizivač, to čini Alastor kada se pojavi. Ako demonu nije dostupna nikakva žrtva, uzet će prizivač."), ali u usporedbi s većinom preostalih magija su prava dječja igra. Navest će samo neke od najjezovitijih: Rezurekcija, Forcasovo izvrтанje tijela, Asmodeusov stisak, Prokletstvo kamena, Anamelechova pjesma i Magija smrti. Kako se vidi iz naziva magija, Anas se isključivo oslanja na kršćansku tradiciju, odbacujući sve ostale, što donekle osiromašuje njegov izbor (židovske i paganske magije mogu biti izuzetno uspješne). U petom dijelu daje pretpostavljenu primjenu Magije i njenu budućnost. Anas polazi prvenstveno od engleske škole magije, dakle Deea, Bacona i Fludda, stoga nije ni čudno njegovo intenzivno bavljenje duhovima i demonima. Potpuno zanemaruje Kabalu, Tarot, inicijaciju ("započinjanje putovanja") i alkemiju. Zato se autor uvelike služi Knjigom Božjeg Govora (Liber Logaeth) i odaje dojam da je savladao enohijski... Anas se koncentriira na jasnom postavljanju cilja, jer tada se i postupak za njegovo dostizanje sam nameće, ma kako on čudan i neetičan bio. I, povrh svega, Anas ostaje nekako neuvučen u cijeli priču i

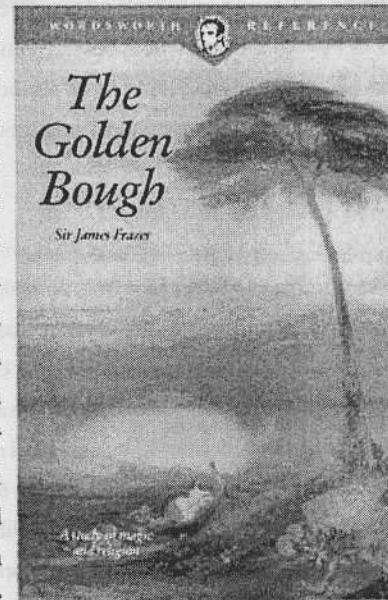

PARSEK 66

kao da djeluje izvana, opisujući, ne dajući ni pozitivan ni negativan predznak svom tekstu. Takav depersonaliziran odnos doprinosi još većoj hladnoći i jezi djela.

James George Frazer: Zlatna Grana

Potku Zlatne Grane čini mit o vladavini svećenih kraljeva u šumi posvećenoj Dijani, na obali jezera Nemi, u albijskim brdima u Italiji. Da bi zauzeo mjesto svećenog kralja, kandidat je morao s vrha svetog drveta odlomiti granu imele i ubiti svog prethodnika. Zbog toga je Neminski svećenik živio u stalnom strahu od slijedećeg pretendenta na njegov položaj i s isukanim mačem čuvao drvo na kojem se nalazila kobna grana imele. Oko tog mita Frazer je izgradio nevjerojatno široku antropološku analizu vjerovanja primitivnih civilizacija. Frazer analizira razliku između magije, religije i znanosti ("i magija i znanost podrazumijevaju da je slijed događaja savršeno redovan i izvjestan, određen nepromjenjivim zakonima čije se djelovanje može predvidjeti, ali magija pogrešno shvaća prirodu tih zakona. Religija se sastoji od dva elementa: teorijskog - vjera u sile više od čovjeka i praktičnog - pokušaja da se one umilostive ili zadovolje"). Svu magiju Frazer smatra simpatičkom i dijeli je na homeopatsku (zakon sličnosti) i prijenosnu (zakon dodira). Uvelike se služeći prvom, Frazer gradi svoj sistem, uvlačeći čitaoca sve dublje u more svojih primjera. Isprrva nalik enciklopediji o vegetaciji, jer slijede poglavlja Obožavanje drveća, Ostaci obožavanja drveća u modernoj Europi, Utjecaj spola na vegetaciju, Obožavanje hrasta i dr., koja govore sama za sebe. Primitivni čovjek je po uzoru na samu prirodu (umiranje u zimi i uskrsnuće u proljeće) sagradio svoje bogove. Tako su glavni bogovi drevnih civilizacija ujedno i bogovi plodnosti (Oziris, Tamuz, Adonis, Atis) i zajednička im je subbina umiranja i uskrsnuća, te ih se najčešće poistovjećuje s drvom. Da bi pomogli prirodi/bogu da uskrsne u proljeće, moraju ga ubiti na početku zime. Tu se služe božjim pandanom (obično kraljem ili njegovom zamjenom ili čak slučajnim prolaznikom). Kraljevi se ubijaju i zbog drugih razloga: ako narod ocijeni da kralj postaje nemoćan, nakon određenog perioda ili sl. Žrtvovanja Frazer opisuje nadahnuto i ne mogu

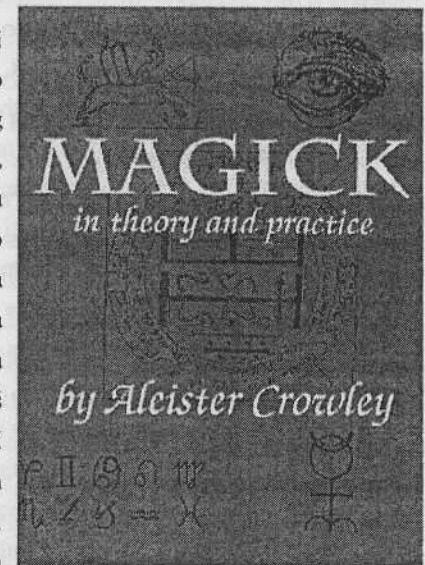

FANDOM ZONE

odoljeti da ne ponudim ovdje jedan primjer: "Djevojka, predstavnica Čihomecohuatl, bogačije kukuruza, tokom obreda stane na gomilu kukuruza u svetoj odaji. Starješine i plemiči prilaze jedan za drugim, noseći zdjelice pune sasušene i usirene krvi koju su za vrijeme sedmodnevnog posta u znak pokajanja iscijedili iz svojih ušiju. Sve prisutne osobe prinesu svoju krv božici na dar. Potom svećenici bace na leđa djevojku, odsjeku joj glavu, uhvate u vedro krv koja šiklja i poškrope njom drveni kip bogine, zidove odaje, prineseno žito. Zatim ogule obezglavljeni tijelo i jedan od svećenika se uvlači u krvavu kožu. Započinje vesela igra uz udaranje bubnja koju predvodi svećenik." Žrtvovanja ljudi nisu jedini specijalitet kojeg nam nudi nadahnuti autor; knjiga je prepuna opisa samokastracija, rodoskrvnuća, tabua, spaljivanja ljudi, bludničenje u službi božicama... U potpunu istinitost ovog djela nije bio potpuno siguran ni sam autor, ali je ipak uložio ogroman napor u objašnjavanje ove (i po obimu i po utjecaju) monumentalne knjige.

Aleister Crowley: Magick

"Najgori živući čovjek", "Velika Životinja" i mnoga druga imena kojima se nadjevalo je daleko samoprecijenjeni najcrnji čarobnjak dvadesetog stoljeća. Njegovo obožavanje Lucifer je, doduše, potpuno, što on na svakom koraku naglašava, ali njegova djela su potpuno neuznemiravajuća (droga, orgije i nedokazana žrtvovanja), a njegove knjige su poput štiva za pred laku noć. Možemo reći da Magick ima impresivnih 30-tak stranica (Dodatak 4) i tek još par bljeskova. Magick je, osim naslova knjige, i Crowleyovo učenje (vjerojatno pod utiskom teozofije gde Blavatsky odlučio se A.C. imenovati svoja magična saznanja) koje definira kao znanost i umjetnost uzrokovanja promjene u skladu s Voljom. Fundamentalna Crowleyeva istina je: čini što želiš je Zakon u cijelosti, i upozorava čitaoca da ako uzima Magick u ruke, neka ne pravi kompromise. Magick je podijeljen u 22 poglavje i nekoliko dodataka. Ako vam se čini da to asocira na Levija, grdno se ne varate. Crowley čak spominje da je Levi njegova prethodna reinkarnacija (rođen je 6 mjeseci nakon Levijeve smrti).

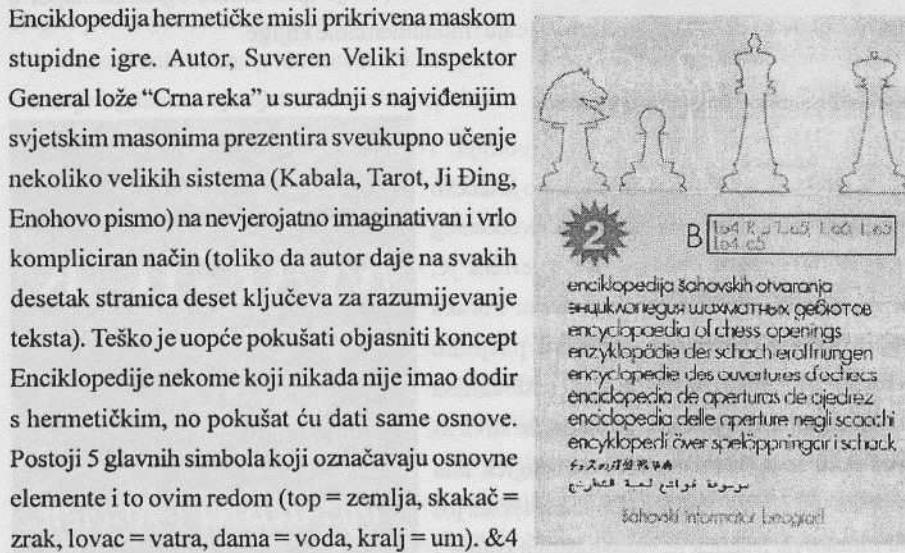

PARSEK 66

Sličnosti među ovom dvojicom stvarno ima podosta: obojica su zaluđena Kabalom i Tarotom, skloni su ironiji i vole navlačiti čitaoca za nos sumnjivim činjenicama. Razlike su teže uočljivije. Crowley je manje sklon inovaciji i improvizaciji, znatno organiziraniji, pročišćeniji, potpuno neopterećen pitanjem Boga i morala i može se reći da je on maturirani Levi. Crowley ispravno tvrdi da je osnovna zadaća čarobnjaka zapisivanje svega što čini, ali i da sam magični proces koji uspije jednom čarobnjaku, ne mora biti ispravan za drugog. Svaki mora imati svoje uvjete za vršenje magijskih radnji. Ukratko, Crowley se potudio ponuditi sistematičan i upotrebljiv koncept magije prihvatljiv i za obične značajeljnike i za prave znalce. Knjiga koja je svakako za preporučiti.

Aleksandar Matanović: Enciklopedija šahovskih otvaranja A - E

Enciklopedija hermetičke misli prikrivena maskom stupidne igre. Autor, Suveren Veliki Inspektor General lože "Crna reka" u suradnji s najviđenijim svjetskim masonima prezentira sveukupno učenje nekoliko velikih sistema (Kabala, Tarot, Ji Đing, Enohovo pismo) na nevjerljivo imaginativan i vrlo komplikiran način (toliko da autor daje na svakih desetak stranica deset ključeva za razumijevanje teksta). Teško je uopće pokušati objasniti koncept Enciklopedije nekome koji nikada nije imao dodir s hermetičkim, no pokušat će dati same osnove. Postoji 5 glavnih simbola koji označavaju osnovne elemente i to ovim redom (top = zemlja, skakač = zrak, lovac = vatra, dama = voda, kralj = um). &4

polja su, naravno, Ji Đing heksagrami (s tim da sistem ima statična (a1 = heksagram 1 ... h8 = heksagram 64) i dinamična (ovisno o pomaku figure na ploči) obilježja). Figure su spoj 22 glavne karte Tarota (ili 22 ruskog simbola) i prvih deset brojeva Kabale, ali ni to nije jednoznačno. Osim "pomicanja" koja se najjednostavnije daju objasniti, tu su još i "uzimanja", "rohade" i "pretvaranja". "Pretvaranja" su razumljiva sama po sebi, to je konačni cilj alkemičara, ali put do njega je strahovito težak. "Rohade" se odnose na ekstrasenzorna stanja svijesti, dok su "uzimanja" rituali (tu su prikazani od jednostavnih do nevjerljivo složenih). Dat će samo kratak i jednostavan opis upozorenja kojim se

FANDOM ZONE

obično počinje neki složen postupak a označen je simbolom e2-e4: Prijatelju (e2 - heksagram 13), započinješ ozbiljan i opasan (e4 - heksagram 29) okultni postupak (karta 13) koji omogućuje spokoj (e2-e4 - heksagram 16) samo ponavljanjem opisanog postupka koji slijedi. Ukratko, tko se želi posvetiti ovom sistemu, mora uložiti puno više od jednog života, ali nagrada za trud će biti neizmjerni.

Isaac Bonewits: Prava Magija

Prvi magistar magijskih znanosti na svijetu je tvrdi neopaganist, osnivač nekoliko druidskih društava. Bonewitsova teorija je da ako postavite dvadeset zakona, imate znanost. Još malo uljepšate sliku s osnovnim zakonima i podzakonima i podzakončićima. Dakle, tri glavna zakona magije su: zakon znanja koji se dijeli na zakon samospoznanje, zakon imena i zakon riječi moći; zakon asocijacije koji se dijeli na zakon sličnosti, zakon zaraze (stvari jednom u kontaktu nastavljaju interakciju nakon separacije), zakon identifikacije, zakon sinteze, zakon polariteta, zakon balansa, zakon beskonačnih podataka, zakon konačnih osjeta, zakon beskonačnih svemira i zakon pragmatizma koji uključuje zakon pragmatizma (iluminizirani zakon: ako je paradoks, vjerojatno je istinit) te zakon personifikacije. Autor tvrdi da ne postoji ni crna ni bijela magija, već je sva magija u boji i sebe svrstava u smeđeg maga (bavi se ekološkim znanostima). Također Bonewits postavlja Jungolikolektivnesvijesnu teoriju "switch-board" (svaki čovjek konstantno odašilje i prima na telepatiskim valnim duljinama. Cjelokupna memorija osobe se odašilje cijelom svijetu. Konačni rezultat: svaki čovjek ima, zakopano duboko, memorije svake žive i umrle osobe). Naravno, autor navodi mogućnost uključivanja u "switch-board" (super introspekcija), ali je ne opisuje. Ukratko, Bonewits se dotiče dosta toga, pokušava sistematizaciju magije i Psihije, ali nigdje se ne upušta dublje, na svim područjima ostaje prepovršan. No, u dvije je stvari strahovito jak: u humoru i erudiciji. Svako malo vas zapuhne kakva iskrica i nakon pročitanih tristotinjak stranica, knjiga završava, a vi želite još i tražite da li je Bonewits napisao još kakvo djelce. Je još samo jedno: "Autentična taumaturgija: kako principi magije mogu biti korišteni u fantasy RPGima". Zaključak: želite li pročitati knjigu o magiji, ne čitajte "Pravu Magiju", ali ako se želite dobro zabaviti, onda je ta knjiga pravi izbor.

Franjo Dračić

Dylan Dog

Dvadesetdrugi broj strip edicije "Dylan Dog" Slobodne Dalmacije zvao se "Priča o Dylanu Dogu". Pravo mjesto da saznamo sve o njemu (mogao bi pomisliti netko tko nije suvremen i odrasli ljubitelj stripova, cinični poznavalac). Pa pogledajmo...

PRIČA O DYLANU DOGU

Spomenuti Dylan Dog pojavljuje se nakon kratkog uvoda koji prikazuje biće (goblina? vilenjaka? homunkulusa?) u društvu čovjeka koji spava (živi) u pećini, a oblači mantiju s kapuljačom. Na pustom horizontu izašla su tri sunca i čovjek to tumači kao znak (goblin izgovara jedinu riječ koju, čini se, zna - Fric?), "možda početak, ili je..." - ne dovršava misao, a svjetlost ne probija tamu koja mu skriva lice (bez sumnje radi se o nekome magijskim ako ne i mističnih utjecaja, ne samo pustinjaku već i čarobnjaku).

"...kraj" - završava mladić za kojeg znamo da se zove Dylan Dog (čime se simulira dogadaj kojeg bi Jung nazvao sinhronicitetom¹). D.D. je upravo završio sklapanje makete galije za koju je mislio da je nikada neće napraviti. U društvu je sa nekim tko izgleda isto kao Groucho Marx, poznat kao komična filmska zvijezda crnobjelih filmova (čini se da se radi o fanatičnom impersonatoru²; i na to se navikavamo). Dylan se odjednom hvata za glavu, a u sljedećem kadru skup spiralna solarno (clockwise) izlazi iz njegovog čela. U tom prostoru nalazi se galija i na njoj žena koju Dylan prepoznaće - Morgana³. Spirale polarno (counterclockwise)⁴ ulaze u čelo čarobnjaka. Goblin Fric je od svjetla pobjegao kao priroda od postmodernog čovjeka.

Ovaj dogadaj očito mističnog značenja i snage te medusvjetovnih razmjera trenutno ih pokreće. Za čarobnjaka nas ne čudi, ali sudjelovanje jednog dvadesetstoljetnog mladića nas ne iznenaduje samo zato što znamo da je Dylan privatni detektiv natprirodнog, istraživač noćnih mora, te da je već svašta doživio. Perspektiva nam pokazuje i prije nego što Fric na to crtežom upzori da čarobnjaku prijeti da će pasti preko ruba svijeta ako krene na put što ovoga ne odgovara. On se opršta od goblina kao i Dylan (na jedan suvremeniji način, udarcem šake⁵) od Groucha. Njihov put i njihovi susreti s čudovištima koja ubijaju analogan je na način odraza u ogledalu ili dualnog metafizičko-psihotičnog sistema. Da ih razdvaja vrijeme reklo bi se da se radi o vječnom vraćanju i reinkarnaciji, ali ih je dinamika spirale jasno povukla ka prostoru u kojem će se susresti (gdje će se morati diferencirati). Ponovo se pojavljuje Morgana na galiji, žariše u kojem se spirala transformirala,

FANDOM ZONE

uporiše ove dualnosti, snaga kasnije diferencijacije (točka na kružnici). A za njom se pojavljuje još jedan D.D.-u dobro poznat lik, Xabarasa⁶, njegov veliki i ustrajni (što znači da ponekad gostuje u različitim epizodama, kao i Morgana) protivnik koji je tvrdio da je Dylanov otac što D.D., zbog Xabarase zle prirode, nije mogao prihvati.

Slijedi Xabaraseva priča:

Prije tristo godina (dakle cca 1690 i neke) kapetan jedne galije po imenu Dylan tragoa je za besmrtnošću kroz prirodoznanstvene eksperimente sa žljezdama životnog oblika uhvaćenom u morskom ponoru gdje su "nepoznata bića koja uspijevaju živjeti u mraku i hladnoći vječnosti". U jednom trenutku se na noćnom nebnu pojavljuje leteća galija (na kojoj su čarobnjak i Fric - krenuli s kraja i stigli na početak), čudovište koje je trebalo biti mrtvo (rasporene (?) utrobe) uzlijeće i bježi te se na nebnu nadimbu do veličine koja od raspora na njenom tijelu čini vrata (vaginu?) kroz koja galija prolazi i nestaje. Šezdeset i šest dana kasnije (i, tko zna, šest sati), u trenutku kada kapetan Dylan otkriva serum (koji za puno djelovanje zahtijeva i protuotrov) i ubrizgava ga svojoj ženi Morgani, dolazi do pobune koja kapetana spriječava da i sebi ubrizga protuotrov. Ubijaju ga, ali ga djelovanje seruma pretvara u zaraznog zombija. Usred općeg pokolja Morgana ubrizgava kapetanu zombiju protuotrov u ledu. On se vraća u svoju osobnost, ali je "prešao granicu između dobra i zla, između života i smrti te ga manifestirana smrt želi uzeti, ali je pretiće leteće čudovište te bacu kapetana u raspore svoje utrobe gdje mu glas kaže da se htio "otisnuti predaleko u labirinte uma, a taj labirint ima dva izlaza, kao što su dvoje muškarac i žena, dva principa svemira i dvoje su dobro i zlo" i zato se kapetan dijeli na dobru stranu koja će "otići na rub svemira i tamo razmišljati šest stotina šezdeset i šest godina i na lošu stranu koja ostaje "u svijetu bijede, mržnje, boli, smrti..." kao Xabarasa.

Dylan se sada počinje toga sjećati. On je bio sin kapetana i Morgane. Xabarasa je Morganu uspavao, a Dylana odveo u sirotište u Londonu. Poslije toga se Dylan ne sjeća ničega do zapošljavanja u Scotland Yardu kada je imao 18-20 godina, tri stoljeća kasnije.

Pojavljuje se čarobnjak - dobra strana kapetana Dylana - potvrđuje da je Morgana, velika Dylanova ljubav, njegova majka. Xabarasa priziva snage zla koje zbljižuju ponovno ujedinjenu obitelj. Xabarasa tada hvata Frica kao taoca, kapetan spriječava Dylanu da ubije Xabarasa zbog čega nesretnim slučajem stradava Fric koji se transformira u čudovište čiji raspored guta čarobnjaka i Xabarasa sa riječima "Labirint duše ima samo jedan izlaz" te ih ponovo spaja u kapetana Dylana. Ponovno ujedinjeni bračni par odlazi galijom kroz Frica uz posljednje pozdrave i roditeljske savjete s kojima ostavljaju svoga sina, našeg junaka, u svijetu stvarnosti i noćnih mora.

Dylan je na kraju zbumen i pod snažnim emocionalnim dojmom: žena koju voli ljubi njegovog velikog neprijatelja i olicenje zla, sada spojenog s olicenjem dobra

PARSEK 66

u jednu osobu. Uz to je ona njegova majka, a on njegov otac. Freudizam se ne može, a i ne treba previdjeti, ali on svoje pravo mjesto ovdje dobija u okruženju Jungovskih arhetipova, kao zlokobnost u srcu dobrobiti, kao ideja poriva, kao možda (još) jedan izraz metafizičke jednadžbe istraživane i izlagane u ovoj epizodi, dakle kao jedan zaseban arhetip. Naše skromno znanje ne dopušta nam da ovdje procjenjujemo točnost te jednadžbe, ali možemo zaključiti da je svijet Dylana Doga oslobođen kratkovidnih zakona znanstvenog materijalizma⁷, otvoren prema natprirodnom, mističnom, magijskom i metafizičnom. I još nešto možemo zaključiti iz ove epizode: sreću u razriješenju pronalazi roditeljski par, ali ne i Dylan. Istina je da se on ovdje riješio Xabarasa (ubojsvom onoga što je razdijelilo njegovog oca na polarnosti i čija je smrt bila smrt obje te polarnosti i preporod njegovog oca kao ljudskog bića), ali je i izgubio Morganu na način konačniji od smrti. Stekao je svoje porijeklo za koje mi (a možda ni on) nismo ni znali da mu nedostaje i ono je možda pretpostavka za eukatastrofu⁸, ali je ona daleka i neizvjesna iako se kraj zajedno s početkom, na neki način, upravo odigrao. Preostaje sredina, koja je prava priča o Dylanu Dogu i kojoj on zaista nema razloga da se veseli. Razmotrimo značenje naslovne i posljednje stranice ove epizode: Vidimo strahotna bića kakva se pokazuju djetetu u mraku ili čovjeku u deliriju. Na naslovniči Dylan ih napušta kao prostor svoje intime i odlazi na sunčane ulice Londona - dakle, kraj. Na posljednjoj stranici Dylan im polazi u susret - dakle, početak. Između početka i kraja, odnosno s one strane ove epizode, nalazi se prava priča o Dylanu Dogu, što je, uostalom, bilo unaprijed jasno svakom poznavatelju ove (talijanske) škole stripa.

U ovom eseju želim razložiti elemente strip serijala o Dylanu Dogu, koji je kod nas egzemplar horora u stripu. Pokušat ću također razotkriti ulogu i smisao tih elemenata. Na prvom mjestu naveo bih

KRV

Iskreno ću se iznenaditi ako mi itko ukaže na jednu epizodu Dylanu Dogu u kojoj nema krvi. Postoji mnogo načina na koje se može umrijeti bez krvarenja - davljenje, vješanje, otrov - i bez sumnje su svi ti načini korišteni u ovom serijalu, ali horor bez imalo krvi valjda nije postojao ni u vrijeme romantizma kada su vampiri kreposno pokrivali vrat usnama i za sobom ostavljali samo dvije crvene točke. Krv je simbol, a također i osnova čovjekovog života. Zato se ona u hororu obilno proljeva. Postoje ljudi (u neutvrđenom postotku - jedno istraživanje među studentima medicine moglo bi nam donijeti preciznije podatke)

FANDOM ZONE

kojima pozlijе pri pogledu na veću količinu krvi, ili ih uhvati nesvjestica. Pun efekt krvi umanjen je u ovom crnobijelom stripu, da nije, vjerujem da bi dominantna boja bila crvena.

SMRT

Nije nužno da u hororu netko umre. U romantičnim izvorima horora više se pažnje polagalo atmosferi, kobi, strahu. Lovecraftu je, ako se ne varam, draže bilo (više ga se plašio) ludilo, i ono možda i jest užasniji kraj. Ipak, ludilo i smrt nisu isključivi - jedan lik može umrijeti, a drugi poludjeti - a u suvremenom hororu za atmosferu i kob nema se toliko vremena, a strah vrlo brzo prerasta u paniku. U prošlom stoljeću iz realizma se izdvadio naturalizam kao smjer koji se nije ustezao pred ružnim, prljavim i zlim apektima stvarnosti. Horor je naturalizam našeg vremena, ako ne i ultimativni naturalizam. Tema horora je sve ono što čovjek ne želi vidjeti, sresti, doživjeti. Smrt je antiteza života i kao takva ona je tema horora. Smrt je, također, jedan vrlo rašireni fenomen i u kulturi čovjeka prihvacieni fenomen, što je ipak ne čini nimalo dražom gošćom. Četiri su osnovna načina na koja

čovjek može umrijeti: posljednji je prirodna smrt. Ne tvrdim da u hororu - i u "Dylanu Dogu" - nitko ne umire prirodnom smrću - može se i to dogoditi, naročito na neki depresivni način, ali je jasno da se radi o vrlo rijetkoj iznimci. Treći način je

NESRETNI SLUČAJ

Saobraćajne nesreće, pad s velike visine, nezgoda na radu ili u kupaonici, itd. Tvorci "Dylana Doga" imaju širok prostor i mnogo vremena da izmišljaju najrazličitije načine umiranja i oni to i rade. To, ipak, ne dolazi toliko do izražaja s ovim načinom jer je on previše sličan prirodoj smrti. Puno su bolji kada prikazuju drugi način -

SAMOUBOJSTVO

Ono zaista omogućuje elaboriranje depresije. Čovjek se ubija zato što mu je smrt privlačnija od života, odnosno zato što mu život nije privlačan; naprotiv, odbijan mu je, odvratan mu je. Život je samoubojici pakao od kojeg traži spas. U najboljem slučaju, samoubojica je savršeno ravnodušan prema životu, toliko ravnodušan da se od njega osloboda s lakoćom koja zapanjuje, nebili ga nešto ružno iz te ravnodušnosti izbacilo i natjeralo na emocionalno samoubojstvo. Samoubojstvo je, obično, luksuz

PARSEK 66

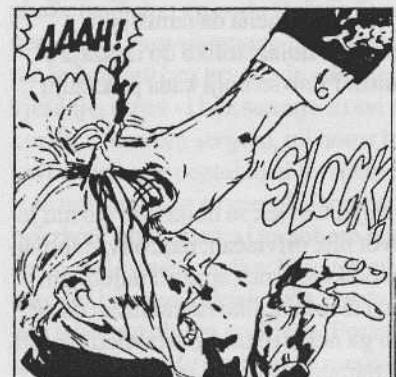
koji si horor ne može priuštiti. Učiniti od smrti spas - nije li to ipak hepiend? Prosječno horor djelo nema prostora za slučajna, usputna samoubojstva izazvana običnim, svakodnevnim užasom. Ali strip serijal je ovdje u povlaštenoj poziciji zahvaljujući broju stranica i epizoda na koje se rasprostire. Tu se lako izdvoji desetak stranica za prikaz te vizure u kojoj, nakon što je samoubojica napusti ostavljajući za sobom svoj leš crvima, ostaje Dylan Dog i ostajemo mi.

UBOJSTVO

Osnovni način umiranja u hororu i njegov centralni događaj je ubojstvo. Svako ubojstvo ima dvije strane: krvnika i žrtvu. Žrtva umire prije vremena, njoj biva ukraden ostatak njenog života. Život, ako i nije najveće ljudsko dobro, barem je prepostavka za svako i bilo koje ljudsko dobro. Zato se život u hororu uporno i stalno iznova oduzima.⁹

Krvnik je veća žrtva od žrtve, što zna svatko onaj tko vjeruje u postojanje metafizičkog suda. Kršćanin zna da će krvnik otići u pakao. Budist zna da je zlodjelo upisano u karmi krvnika i da mu krvnik ne može pobjeći isto kao što ne može pobjeći samom sebi. Nisam religiozan, ali sam uvjeren u postojanje metafizičkog suda. Stvari su onake kakve jesu: dobro je dobro, zlo je zlo, zločinac je zločinac, zločinac pripada zlu isto kao što i zlo pripada zločincu. Avaj dušama ratnih zločinaca jer užas je njihova furka.

Horor nema potrebu da vidi svjetlo na kraju tunela jer da ga vidi ne bi se ni bavio mrakom. Naprotiv, tunel ovdje nema kraja, ponor pakla nema dna, uvijek može bit i bit će gore. Istinski kraj horora je samo početak još većeg, istinski glavni lik horora je krvnik koji ne umire već živi i kolje vječno. Svi ostali su tek epizodisti.

U serijalu o "Dylanu Dogu" mogli smo vidjeti slijedeće načine ubijanja: probadanjem trbuha oštrim predmetom, odgrizanjem glave, masakriranjem nožem, smrt od unutrašnjih povreda na ulici punoj nezainteresiranih ljudi, zabijanjem prstiju kroz oči i lobanju, otkidanjem glave klještima, ubijanje strojnicom, spaljivanje, psioničko raspuknuće

FANDOM ZONE

glave, pregrizanje grkljana, vješanje, trovanje, jedna strijela kroz dvije glave, rušenjem drveta, batinom, amputacijom šake, padom s visine, zabijanjem lica u sokovnik, padom zatiljkom na oštru vješalicu, ispijanjem krvi, odrubljuvanjem glave udarcem tupog predmeta pri velikoj brzini, žicom i mačem, ispijanjem solne kiseline, komadanjem tijela, odgrizanjem dolnje polovine tijela, polaganim zabijanjem mača kroz srce, odgrizanjem jezika, pucanjem od bijesa, tupim predmetom, škarama, davljenjem u kadi, nepomaganjem dječaku u nevolji, autom, drobljenjem tijela zidovima, pištoljem, padom u kiselinu, zatvaranjem u veš mašinu, plinskim mecima, vadenjem utrobe kroz usta, itd. itd. Sve ovo i još puno toga čini zaseban element "Dylana Doga" kojeg bih nazvao

GRAFIČNOST I MAŠTOVITOST

Ako nisam nešto pomiješao, termin "grafičko prikazivanje" primjenjuje se u pornografiji i u hororu, u prvom u vezi sa seksom, a u drugom u vezi s nasiljem. U oba slučaja "grafičnost" znači da je događaj zorno i podrobno prikazan. Ideja je da se ništa ne prepusti mašti, bar što se tiče denotacije (označavanja). Tako da scene ubojstva u "Dylanu Dogu" obično zauzmu nekoliko stranica koliko je potrebno za susret, predigru i produženi orgazam smrti. Maštovitost se odnosi na činjenicu da se umjetnički postupci troše, a to se događa naročito brzo kada se sustavno izrabljaju što se događa u svakom serijalu. Tvorci "Dylana Doga" primorani su, a i potaknuti da pronalaze stalno nove načine umiranja i ubijanja, sve grafičnije i sve maštovitije. Maštovitost se krije iza mnogih načina ubijanja koji su gore suhoparno brojni. Tako da pod "vješanje" spada i scena iz epizode "Simfonija smrti" u kojoj se nekakva mala, ali natprirodna glista uvlači čovjeku u nos. On je počne izvlačiti, ali odjednom joj nema kraja, a kada izvuče nekoliko metara krajevi se podignu i zakvače za plafon te povuku i objese čovjeka.

"VAŽNO JE NEČIM ISPUTITI VRJEME..."

PARSEK 66

SEKS

Tvorci "Dylana Doga" ne povlače direktnu vezu između seksa i užasa, ali je seks ipak redovni element ovog serijala. D.D. je izuzetno promiskuitetan - u najmanju ruku mislim da u dvije od tri epizode stekne ljubavnicu. Koliko mi je poznato, ovo je jedinstvena pojava u lepezi ove škole stripa koja je uglavnom namijenjena mlađoj publici. Prepostavljam da su kreatori "Dylana Doga" zaključili da horor tematika namijenjuje strip nešto starijoj publici (tinejdžerima) te da omogućuje ili čak zahtjeva ljubav - seks - kao protutežu nasilju i užasu. D.D. nije tip za "ljubavi jedne noći": usprkos užasu kojeg istražuje on je uzor mladima te se u pravilu zaljubljuje u svoje ljubavnice. Te afere ipak ne traju duže od jedne epizode (s izuzetkom tragikomedije s Morganom) obično zato što njegove ljubavi ne dožive kraj epizode. One koje su preživjele kraj epizode redom su ubijene u epizodi "Žena koja ubija prošlost".

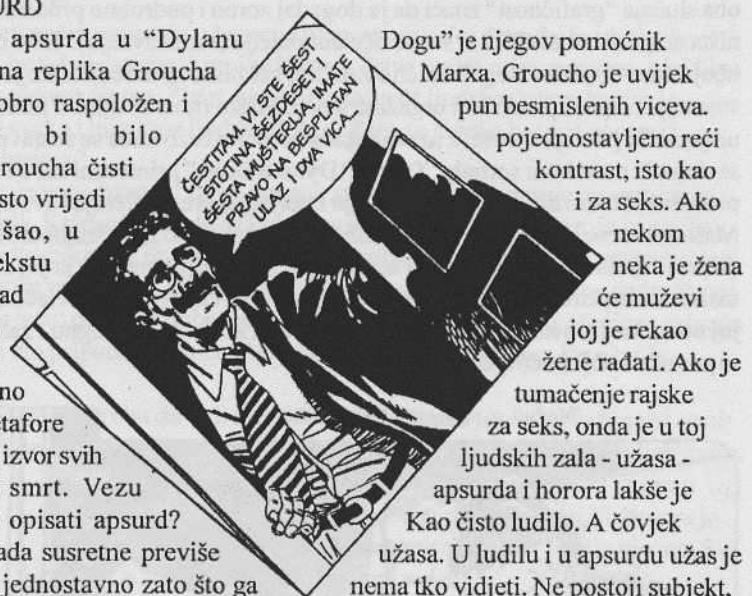
APSURD

Izraz apsurda u "Dylanu"

Groucho, vjerna replika Groucha bezrazložno dobro raspoložen i Mislim da bi bilo da je uloga Groucha čisti što mislim da isto vrijedi nisam pomješao, u gnostičkom tekstu pitala boga dokad umirati, a on dokgod ćeće vi točno uobičajeno jabuke kao metafore priči seks zaista izvor svih uključujući i smrt. Vezu shvatiti. Kako opisati apsurf? poludi onda kada susretne previše lako ne vidjeti jednostavno zato što ga samo osjetilni fenomeni.

FANTAZMAGORIČNOST

Možda ne najsretniji termin za ono što imam u vidu. Tanani element najjasnije izražen u posmrtnim halucinacijama, u pretapanju i paralelizmu stvarnosti i snova, u nekim fabulativnim detaljima kao što su životinje u epizodi "Iza zavjese" koje tek na kraju skidaju maske iza kojih su ljudska lica. Uspješno delirične ilustracije također bih svrstao ovdje kao i one epizode koje završavaju potvrđivanjem

FANDOM ZONE

da je užas u osnovi stvarnosti, da je normalnost samo površinska i prividna. Fantazmagorijost je bliska apsurdu, ali nema njegovu lakoću; naprotiv, puna je značenja. Fantazmagorijost je mjesto pomaka i očudenja, dakle izvorište budućih dominantnih postupaka. Zato i ne čudi količina halucinatornosti u "Dylanu Dogu" te se iste s vremenom može očekivati sve više.

TEMATIKA

Uglavnom natprirodna, ali biva i regularnih manjaka, znanstvenih eksperimenata možda i još ponečega.

INTERTEKSTUALNOST

Reda radi treba zabilježiti da autori "Dylana Doga" vole citirati, parafrasirati i na drugi način koristiti tuda djela i likove, od radnji filmova i romana do lika Groucha Marxa i Anthony Perkinsa. Ovdje se nikako ne radi o plagijarizmu već o kulturnoj svjesnosti i igri koja je, uostalom, u postmoderni i književnoteorijski elaborirana.

PITANJA INICIJACIJE

Ima ih nekoliko. 1. Da li su autori ili neki od njih inicirani u tajna okultna znanja? 2. Da li je D.D. iniciran na bilo koji način? 3. Može li horor inicirati?

S obzirom na stalno bavljenje natprirodnim za prepostaviti je da su autori ponešto o tome i pročitali. Moguće je, također, da u ovoj školi stripa postoji određena sloboda biranja projekata kojima se neki autor želi baviti, ali ne mora biti tako. Većina onoga što se u "Dylanu Dogu" obrađuje proizlazi iz kombinacije pop kulture i imaginacije. Ipak, u nekim epizodama (npr. "Simfonija smrti") tema je nedvosmisleno metafizičko-magijska, što opet ne znači da se u njima pojavljuje bilo kakvo stvarno saznanje. Ovaj se serijal, kao i njemu slični, proizvodi serijski i sa jedinom ambicijom da bude komercijalan. Umjetnička vrijednost, kada se pojavi, je nus produkt, dobrodošao jedino zato što potpomaže komercijalnost. Ipak su crtači i scenaristi koji su u tom poslu ušli u taj posao iz ljubavi prema umjetnosti, odnosno sa određenom crtom umjetničkog u sebi. Zato je neizbjježno da se vrijednost povremeno pojavljuje. Stalno bavljenje natprirodnim je slično stalno otvorenim vratima. Ipak mislim da će onaj tko je za ta saznanja zainteresiran bolje učiniti ako ih bude tražio u knjigama.

DYLAN DOG

Iako je "Priča o Dylanu Dogu" ispričana, D.D. ostaje tajna, možda još više samom sebi nego nama. Radi se, uostalom, o čovjeku koji je, iako se susreo sa svim mogućim pojavama natprirodnog, ipak zdravo skeptičan pri iskazu svake nove mušterije, o čovjeku koji nema šesto peto i pol čulo. Bivši alkoholičar, promiskuitetan muškarac, zaljubljen u vlastitu majku, D.D. je ipak (ne šalim se) čovjek visokih moralnih vrijednosti. Nije bio ni svjestan amnezije na desetak godina

svog života. Rođen u sedamnaestom stoljeću, bliski poznanik one koju ostali upoznaju samo jednom - smrti, D.D. uspijeva biti potpuni laik. Jedna stvar je o njemu ipak jasna: D.D. si je izabrao profesiju istraživača noćnih mora i ima pune ruke posla. Ne čini on to zbog novaca kojih i nema; ne, on to čini iz ljubavi. U neprekidnom okruženju užasa, D.D. uspijeva ostati netaknut. Da li stvarno?

Mogli bismo se upitati da li bi bilo svih tih užasa da nema D.D.-a kada se ne bi radilo o glavnom junaku strip serijala. Ponudit ću, ipak, interpretaciju ilustracije koja se pojavljuje na prvoj (nultoj) stranici svake epizode. Tu vidimo D.D.-a odlučna koraka i smrknuta lica, a slijedi ga čopor čudovišta. Da li ih to D.D. vodi? Da li nam ih on to dovodi? Znamo da će D.D. kada se okreće rasturiti čudovišta. Spremniji je nego ikad, pištolj mu nije kod Groucha već za pasom. Kopka me ikad mogućnost da D.D., kada se okreće, neće vidjeti ništa, jer se čudovišta nalaze samo u njegovom bolesnom mozgu. Iza njega je i Groucho, koji s čudovištima vjerojatno ne bi imao nikakvih problema: ispričao bi im par viceva na što bi se svi slatko nasmijali. Groucho u rukama nosi deformirano, unesrećeno dijete. Poznato nam je da se Groucho brine samo za D.D.-a, iz čega bi se moglo zaključiti da je to jadno, deformirano, bolesno dijete zapravo D.D., a onaj D.D. koji je nama poznat je samo proizvod djetetove mašte, ono što bi i kakvo bi to dijete htjelo biti u svijetu noćnih mora.

HOROR

U što bi horor mogao inicirati? U ono u što nas i uvodi - u užas. Pa dobro, ušli smo, okrenuli smo se oko sebe i zaključili da je sve to zajedno daleko manje užasno od jednog stvarnog užasa. Onda možda i nismo ušli? Možda je horor zaista horor tek onda kad je stvaran. Ako je tako, onda nas horor može uvesti u užas tek ako može uvesti užas u stvarnost. Kao u Carpenterovom filmu, kako li se zove.

Prepostavka je ovog žanra da užas nema kraja, nema svijetla na kraju tunela, jer kada bi bilo, tada i ne bi bio tako užasan, kao ni kiša kada je zamijeni sunce. Ukoliko ovaj žanr može slijediti svoju prepostavku, tada može otkriti užas iza užasa, užas još užasniji, a onda opet, isto takav. Ako horor to može učiniti, tada zaista može inicirati, dalje od predsoblja koje smo osmotrili, u nešto nepoznato čemu ipak znamo ime - užas. Tko se mača laća, od mača i pogiba, tko traži, naći će, tko po mraku kopa... past će u kaljugu?

Ukoliko je umjetnost prikazivanje stvarnosti, dakle prema svim varijantama teorije mimesisa, tada umjetnost odražava stvarnost i inspirira se njome i ne vraća joj više nego što je od nje uzela. Tada je svaki daljnji razvoj horora ovisan o razvoju odgovarajućih tendencija u stvarnosti. U tom slučaju horor može imati ulogu ventila - proizvodnja fiktivnih užasa supstituira proizvodnju stvarnih užasa. Informativna

uloga - samo postojanje horora govori nam nešto važno o svijetu u kojem živimo, činjenica utoliko važnija što je taj - naš - svijet u velikoj mjeri naša vlastita kreacija. Horor posjeduje i karakteristiku perverznosti i bolesti duše, pri čemu nije nužno da se konzument užasa njima nasladuje, dovoljna je njegova fascinacija morbidnim. I

konačno, horor sadrži i crtu hrabrosti - od užasa se ne bježi, ne skreće se pogled, ne poklapaju se uši, već se, naprotiv, stvaralac/primalac s užasom suočava, sa strahom, sa bolom, sa smrću, s ludilom, spremam i voljam da se upozna s onim najmračnjim, ali realnim dijelom svijeta i sebe samoga. Ova hrabrost može biti pogrešno usmjerenja ukoliko je samo zamjena za kukavičluk u suočavanju sa stvarnim, svakodnevnim užasima, ali to i ne mora biti, ukoliko su njeni motivi svjesni i čisti.

Teorija mimesisa oduvijek je, ipak, bila šupljia. Najveću zamjerku svaki ljubitelj umjetnosti može dati već samoj Platonovoj definiciji umjetnosti kao kopije stvarnosti, koja je pak kopija ideja, što umjetnost čini najbliždom i najmanje vrijednom. U svojim najboljim ostvarenjima umjetnost je bolja, svijetlija, vrijednija,

PARSEK 66

idealnija od stvarnosti i znak u kojem smjeru te kvalitete leže. Prema tome i utoliko, umjetnost nije samo kopija stvarnosti već i nešto više od toga. SF je prikazao stvari koje su se u stvarnosti pojavile tek kasnije. Moguće je da se radilo o obaviještenim predviđanjima, ali moguće je i da se radilo o vizijama. Freudova teorija umjetnosti je da je ona izraz podsvjesnih sadržaja, umjetnik je medij svojih neodsanjanih snova. Možda je umjetnik i medij nečeg drugog, onostranog? Suvremena književna teorija smatra da umjetničko djelo ne prikazuje stvarni već mogući svijet, dakle različit i u određenoj mjeri slobodan, nedefiniran, definirljiv ili onaj kojem se može doći ili koji može doći k nama. Onoliko koliko je to moguće i stvarno, koliko su mogući svjetovi i stvarni i koliko su umjetnici mediji onostranog, toliko nas horor može inicirati u užase koje još ne poznajemo jer su previše užasni da bi ih mogli i zamisliti.

Sense Friction

¹ Ovdje efekt postignut montažom.

² Mi znamo da se radi o postupku moderne umjetnosti, likovno nadrealističkom (?), a književno na tragu škole apsurda.

³ Ime zle sestre čarobnice kralja Arthura, u ovom serijalu tragična heroina.

⁴ Kako je Rene Guenon pokazao u "Velikoj Trijadi" solarna spirala je izlazna, a polarna ulazna (iako sam se oduvijek pitao vrijedi li to i na južnoj polutci).

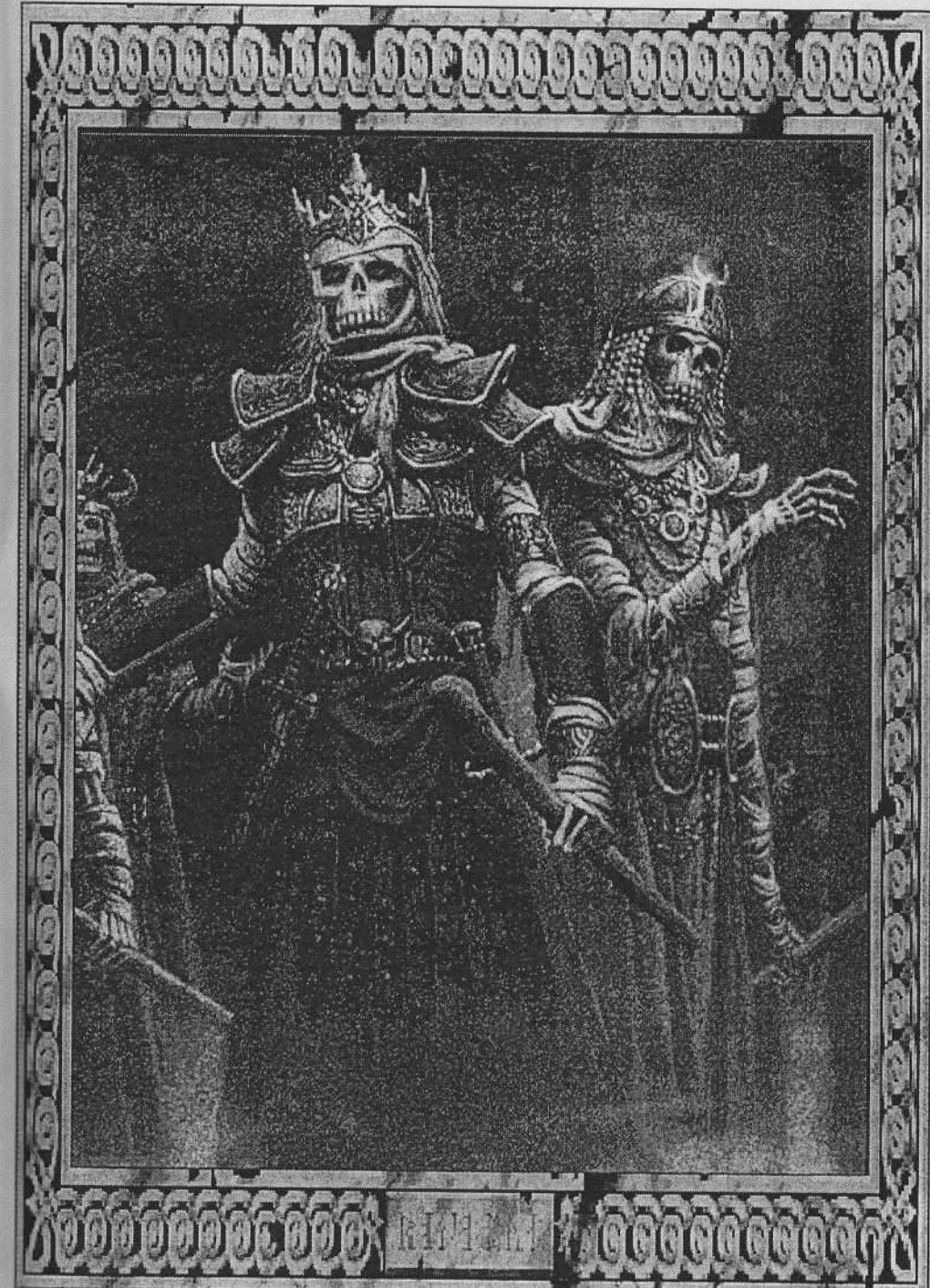
⁵ Radi se o postmodernoj figuri smisla oformljenoj najvjerojatnije u američkim westernima - junak onemogućuje prijatelja da ga slijedi u očekivanu smrt.

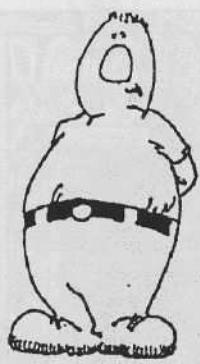
⁶ Anagram od riječi Abraxas čije sam značenje zaboravio.

⁷ Koji je, uostalom, otkrićima u fizici i psihologiji davno prevaziđen iako naslijedujuća paradigma još nije uspostavljena.

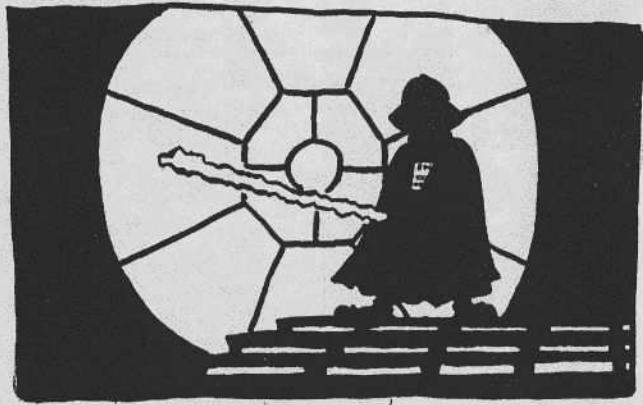
⁸ Tolkienov termin za hepiend.

⁹ Ovim "zato" ne mislim reći da horor odobrava ili opravdava ili potiče ubojstvo ili bilo koji drugi užasni motiv kojim se bavi jer horor to i ne čini. Ali se horor kao umjetnički žanr upravo time bavi - zato taj "zato".

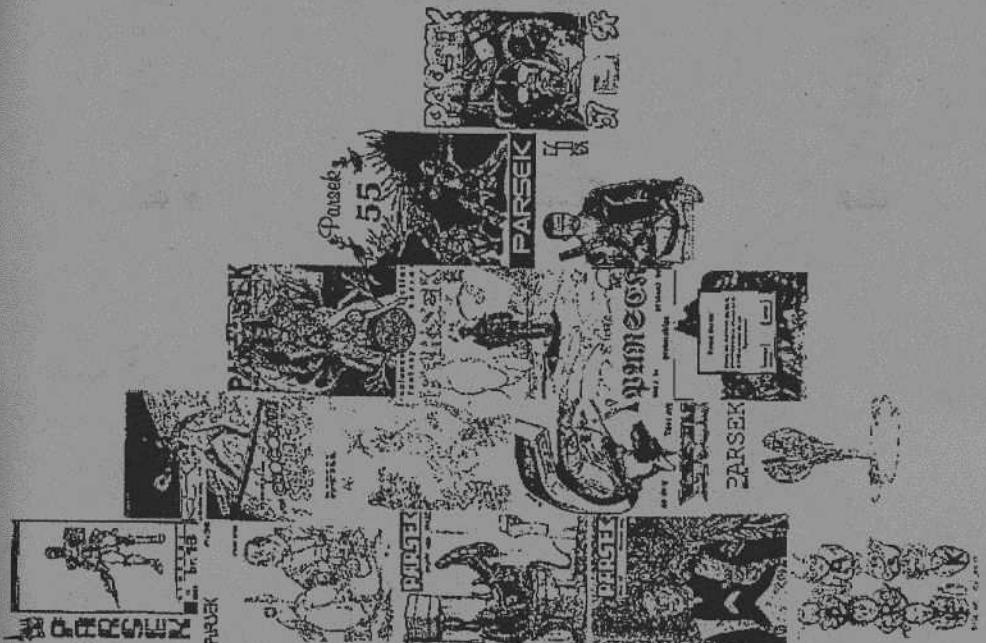

AKU-ovci

FANDOM SE GRADI

FANZINOM

PARSEK

Stari brojevi po 5 Kn dostupni u SFeri. Mesnička 1, prvi kat.
utorkom od 19:30 do 21:30. Obavijesti: imrkoci@phy.hr

(BLOK NAOPOKO - PARABOLA PERIJSKOG SAGA)

